

استاد ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

E-ISSN: 2651-3013

DOI Number: 10.58659/estad.1389061

Cilt: 6 Sayı: 4 Aralık 2023

ss. 795-829

Makalenin Geliş

Tarihi

10/11/2023

Makalenin

Kabul Tarihi

20/11/2023

Yayın Tarihi

15/12/2023

HÜSEYİN RIFKÎ'NİN MANZUM KASİDE-İ DİMYÂTIYYE ŞERHİ

Serkan TÜRKÖĞLU¹

ÖZET

Dinî bir terim olarak Allah'ın isimlerini ifade eden esmâ-i hüsnâ, zamanla edebî şahsiyetlerin de üzerinde kalem oynattıkları bir konu hâline gelmiştir. İlerleyen dönemlerde edebî bir tür olarak literatürdeki yerini almıştır. Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında bu türde birçok manzum ve mensur eser yazılmıştır. 15. yüzyılda Nureddin ed-Dimyâti tarafından Arapça olarak kaleme alınan *Kasîde-i Dimyâtiyye*, bu minvalde yazılmış önemli eserlerdendir. Eser, esmâ-i hüsnâ aracılığı ile yapılan manzum bir münacat niteliğindedir. Takip eden dönemlerde, bu eserin tercüme, şerh ve tahmisleri yapılmıştır. *Kasîde-i Dimyâtiyye* ekseninde kaleme alınan eserler, önemli bir yekûn oluşturmuş ve dikkate değer bir literatür meydana gelmiştir.

Kasîde-i Dimyâtiyye'nin Türkçe şerhlerinden biri de 18. yüzyılda, hayatı hakkında herhangi bir malumat sahibi olamadığımız Hüseyin Rifkî tarafından yazılmıştır. Mesnevi nazım şekli ile tertip edilen eser, toplamda 232 beyittir. Eserin ulaşılabilen tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud 4018 numarada kayıtlıdır. Bu çalışmada, Hüseyin Rifkî'nin *Kasîde-i Dimyâtiyye Şerhi*, muhteva ve şekil yönünden ele alınmış ve akabinde eserin çeviri yazılı metnine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Esmâ-i hüsnâ, şerh, Kasîde-i Dimyâtiyye, Hüseyin Rifkî, münacat.

1 Doç. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, turkoglu5858@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6203-6717

Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi [ESTAD]

Cilt: 6 Sayı: 4 Aralık 2023 ss. 795-829

HÜSEYİN RIFKÎ AND VERSE COMMENTARY OF QASÎDA AL-DİMNÂTIYYA

ABSTRACT

The concept of Esmâ-i hüsnâ, which serves as a religious term to express Allah's names, has garnered attention from literary figures throughout history and has developed into a literary genre. Numerous works in verse and prose have been produced in this genre within Arabic, Persian, and Turkish literatures. Nureddîn al-Dimyâtî's Qasîda al-Dimyâtiyya, written in Arabic during the 15th century, stands as a significant contribution to this field. The munajat is a work consisting of verses formulated by means of esmâ-i hüsnâ. Numerous translations, commentaries, and tahmis of the work were produced in subsequent periods. The literature based on Qasîda al-Dimyâtiyya is noteworthy, and a significant number of such works have emerged over time.

Hüseyn Rifkî authored one of the Turkish commentaries on Qasîda al-Dimyâtiyya in the 18th century, although no information on his life is available. The work is in Masnavi poetic form and consists of 232 couplets. The existing copy of the work is noted in the Süleymaniye Library and is designated as Hacı Mahmud 4018. The objective of this research is to assess Hüseyn Rifkî's interpretation of Qasîda al-Dimyâtiyya, examining both the work's content and its form before presenting its translation.

Keywords: Esmâ-i hüsnâ, commentary, Qasida al-Dimyâtiyyai Rifkî, munajat.

GİRİŞ

Allah'ın güzel isimlerini ifade etmek için kullanılan (الحسنی الأسماء) “esmâü'l-hüsnâ” terkihi, Arapça kökenli isim kelimesinin çoğulu olan esmâ (أسماء) ve “en güzel” anlamında kullanılan hüsnâ (حسنى) kelimelerinden oluşmaktadır. Bu terkip, hem Kur'an-ı Kerim'de hem de hadislerde Allah'a nispet edilen isimleri karşılamaktadır. Sadece Kur'an'da geçen ilâhî isimler 100'den fazladır; muhtelif hadislerde Allah'a nispet edilen başka isimler de mevcuttur. Esmâ-i hüsnâ terkihinin, geniş anlamıyla bunların hepsini kapsamakla birlikte terim olarak daha çok doksan dokuz ismi içerdiği kabul edilir (Topaloğlu, 1995: 404-418).

Esmâ-i hüsnânın sayısı hakkında ilk akla gelen şey, sayıyı doksan dokuz olarak belirleyen ve Müslümanlar arasında meşhur olan hadistir. Ebû Hureyre'den nakledilen hadis-i şerifin meâli şöyledir: “Allah'ın doksan dokuz, yüzden bir eksik-ismi vardır. Bunları ezberleyip sayan cennete girer” (Tirmizî, 3506).

Kur'an'da esmâ-i hüsnâ terkibi dört ayette yer almaktadır. Bu dört ayetin ilki Allah'ın esmâ-i hüsnâsının bulunduğunu, kendisine onlarla dua edilmesi gerektiğini ifade eden A'râf Suresi'nin "En güzel isimler (el-esmâü'l-hüsnâ) Allah'ındır. O halde O'na o güzel isimlerle dua edin" mealindeki 180. ayeti; ikincisi Tâhâ Suresi'nin tevhid akîdesini vurgulayan "Allah kendisinden başka ilâh olmayandır. En güzel isimler O'na mahsustur" mealindeki 8. ayeti; üçüncüsü İsrâ Suresi'nin "De ki: İster Allah deyin, ister Rahman deyin. Hangisini deseniz olur. Çünkü en güzel isimler O'na hastır" mealindeki 110. ayeti; sonuncusu ise Haşr Sûresi'nin "O, öyle Allah'tır ki, ondan başka tanrı yoktur. Görülmeyeni ve görüleni bilendir. O, esirgeyendir, bağışlayandır. O, öyle Allah'tır ki kendisinden başka hiçbir tanrı yoktur. O, mülkün sahibidir; eksiklikten münezzehtir, selamet verendir, emniyete kavuşturandır, gözetip koruyandır, üstündür, istediğini zorla yaptıran, büyüklükte eşi olmayandır. Allah bir gül müşriklerin ortak koştukları şeylerden münezzehtir. O, yaratan, var eden, şekil veren Allah'tır. En güzel isimler onundur. Göklerde ve yerde olanlar onun şanını yüceltmek sedirler. O, galiptir, Hikmet sahibidir" mealindeki 22-24. ayetlerdir.

Allah'ın güzel isimleri her zaman güzelliklerle nitelendirilmiştir. Bunun sebeplerini ve esmâ-i hüsnânın faydalarını Ebûbekir İbni Arabî şöyle sıralar: 1. Esmâ-i hüsnâ, Allah hakkında yücelik ve aşkınlık ifade eder ve kullarda saygı hissi uyandırır. 2. Zikir ve duada kullanılmaları hâlinde kabule vesile olur ve sevap kazandırır. 3. Kalplere huzur ve sükûn verir, lütuf ve rahmet ümidi telkin eder. 4. Bilginin değeri bilinenin değerine bağlı bulunduğu ve bilinenlerin en şerefli de Allah olduğu için esmâ-i hüsnâ bilgisine sahip olanlara bu bilgi meziyet ve şeref kazandırır. 5. Esmâ-i hüsnâ Allah için vacip, caiz ve mümteni olan sıfatları içermesi sebebiyle onun hakkında yeterli ve doğru bilgi edinmenize imkân verir (Topaloğlu, 1995: 404).

Tasavvufla özellikle "Vahdet-i Vücut" görüşüne göre, bütün mahlukat Allah'ın isimlerinin mazhardır. Yani kainattaki her şey Allah'ın isimlerinin tecellisinden ibarettir. Bu isimler genellikle Celâl ve Cemâl sıfatları olarak ikiye ayrılır. Merhamet, yardımseverlik, af gibi kavramları ifade eden Rahmân, Rahîm, Halîm, Gafur, Şekûr, Settâr, el-Nasîr, Gâfirü'z-zenb, el-Hannan, el-Mennân, el-Kâfi... sıfatları cemal; şiddet, korku, gayret ifade eden Cebbâr, Kahhâr, Müntakîm, el-Gayûr... gibi sıfatları da Celal sıfatlarıdır. Bu isimlerden olan ve "en büyük isim" anlamına gelen "ismi a'zam", ancak peygamberler tarafından bilinebilir. Bu 99 isim (ism-i a'zamla birlikte 100) Allah isminde toplandığı için buna zat ismi, diğerlerine de sıfat ismi denilmiştir (Canım, 2010: 35).

Kaynakların belirttiğine göre II/VIII. yüzyıldan itibaren doğrudan doğruya Kur'ân-ı Kerîm'den doksan dokuzluk esmâ-i hüsnâ listeleri çıkarma denemeleri yapılmıştır. Meselâ esmâ-i hüsnânın etimolojisiyle ilgili müstakil

bir eser kaleme alan Ebu'l-Kâsım ez-Zeccâcî (öl. 340/951), Ebû Zeyd el-Ensârî'nin (öl. 215/830) Kur'an'dan çıkardığı ve Süfyân b. Uyeyne'nin de tasvip ettiği doksan dokuzluk bir listeyi sûreleriyle birlikte vermiştir. Günümüze kadar ulaşan müstakil esmâ-i hüsnâ eserlerinin ilki lugat ve nahiv âlimi Ebû İshâk ez-Zeccâc'a (öl. 311/923) ait *Tefsîru esmâillâhi'l-hüsnâ* (nşr. Ahmed Yûsuf ed-Dekkâk, Dımaşk-Beyrut, 1395/1975)'dir. Kur'an ve Sünnet'teki kullanımlar dâhil olmak üzere Arap dilinin gramer ve lugat özelliklerine dayanılarak kaleme alınan bu eseri, müellifin talebelerinden Ebu'l-Kâsım ez-Zeccâcî (öl. 340/951)'nin aynı nitelikteki kitabı *İştikâku esmâillâh* (nşr. Abdulhuseyn el-Mubârek, Beyrut, 1406/1986) takip etmiştir. Esmâ-i hüsnâ ile ilgili müstakil telifler içinde Ebû Bekr Ahmed b. el-Huseyn el-Beyhakî (öl. 458/1065)'nin *Kitâbu esmâillâhi ve's-sıfât* (Takdim: Muhammed Zâhid el-Kevserî, el-Mektebetu'l-Ezheriyye li't-turâs/Kahire, tsz.)'; Ebu'l-Kâsım Abdulkerîm elKuşeyrî (öl. 465/1072)'nin *Şerhu'l-esmâi'l-hüsnâ* (Beyrut, 1406/1986)'sı; el-Gazzâlî (öl. 505/1111)'nin *el-Maksadu'l-esnâ fi şerhi esmâillâhi'l-hüsnâ* (nşr. Muhammed Osman el-Haşet, Kahire, 1404/1984)'sı; İbn Berrecân Ebu'l-Hakem Abdusselâm b. Abdirrahmân b. Muhammed el-İşbilî el-Endelûsî (öl. 536/1141)'nin *Şerhu'l-esmâi'l-hüsnâ* (I-II, nşr. Ahmed Ferîd el-Mizbedî, Beyrut, 2010)'sı; Ebû Bekr İbnu'l-Arabî (öl. 542/1147)'nin *el-Emedu'l aksâ fi şerhi esmâillâhi'l-hüsnâ ve sıfâtihi'l-ulâ* (I-II, nşr. Abdullah et-Tevrâtî-Ahmed Arrûbî, Rabat, 1436/2015)'sı; Fahrüddîn er-Râzî (öl. 606/1209)'nin *Levâmi'u'l-beyyinât Şerhu esmâillâhi Te'âlâ ve's-sıfât* (Mısır, 1323)'i; Şemsüddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî (öl. 671/1272)'nin *el-Kitâbu'l-esnâ fi şerhi esmâillâhi'l-hüsnâ* (I-II, nşr. Muhammed Hasan Cebel-Târik Ahmed Muhammed, Tanta, 1416/1995; Beyrut, 1426/2005)'sı ilk akla gelen eserlerdir. Allah'ın isimlerini birer birer izah ve şerh etmeyi amaçlayan bu eserler mensurdur (Demirayak, 2016: 35).

Türk edebiyatında, Hz. Peygamber'e duyulan derin muhabbetin neticesinde mevlid, hilye, mirâciyye gibi bazı edebî türler ortaya konmuştur (Çelebioğlu, 1998) Benzer şekilde Allah'ın güzel isimleri odağında şekillenen “esmâ-i hüsnâ” edebî bir tür olarak rağbet görmüştür. Allah'ın güzel isimlerini konu edinen esmâ-i hüsnâ türü, Osmanlı coğrafyasında Türkçenin yanı sıra Arapça, Farsça veya birden fazla dille kaleme alınmış ve büyük bir külliyat oluşturmuştur. Esmâ-i hüsnâlar hem manzum hem mensur şekillerde yazılmakla beraber manzum-mensur karışık biçimde de kaleme alınmıştır. Türkçe külliyatın oluşmasından önce de Allah'ın isimleri İslam âlimleri için ehemmiyeti haiz bir araştırma alanı sağlamıştır. Hem mutasavvıflar hem hakimler hem de mütekellimler Allah'ın fiilleri, sıfatları, sıfatların fiilleri, zatına nispet edilen anlam muhtevası ve kavramlar üzerine birçok eser tahrir etmişlerdir. İbnü'l-Arabî'nin *el-Emedü'l-Aksâ*, Kuşeyrî'nin *Şerhu Esmâi'l-lâhi'l*

Hüsnâ, Gazzâlî'nin *el-Maksadü'l-Esnâ fî Şerhi Esmâ'illâhi'l-hüsnâ*, Râzî'nin *Levâmî'u'l-Beyyinât fî-Şerhi Esmâillâhi ve's-Sifât*, Kurtubî'nin *el-Esnâ fî Şerhi Esmâ'illâhi'l-Hüsnâ*, Konevî'nin *Şerhu Esmâillâhi'l-Hüsnâ* adlı eserleri bunlardan bazılarıdır (Karagöz 2007: 44-46).

Esmâ-i hüsnâ yazma geleneği, Arap edebiyatından sonra Fars ve Türk edebiyatlarında da görülmeye başlamış ve bu içerikte çok sayıda eser kaleme alınmıştır. Esmâ-i hüsnâ şerhi yazan isimlerden başlıcaları: Şeyhoğlu Mustafa (öl. 1401) *Manzûm Havâss-ı Esmâ-i Hüsnâ*, Abdullâh-ı Simâvî (öl. 1487) *Şerhu'l-Esmâ'î'l Hüsnâ*, Hızır b. Ya'kûb (ö. 15. yy) *Cevârihü'l-Me'ânî*, İbn İsmâ-yı Saruhanî (öl. 1559-60) *Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ*, Şirvanlı Hatıboğlu Habîbullâh (öl. 16. yy) *Esmâ-i Hüsnâ Şerhi*, Şeyh Şa'bân-ı Velî (öl. 1568) *Vird-i Settâr ve Tercümesi*, Ebû's-Su'ûd el-İmâdî (öl. 1574) *Duânâme-i Ebu's-Su'ûd*, Hüseyin b. Ahmed Sirûzî (ö. 1591) *Esmâ-i İlâhî Kasidesi*, Subhî Muhammed Ali Çelebi (öl. 17. yy) *Mukaddime Der-İktizâ-yi Şerh-i Nazmü'l-Esmâ'î'l-Hüsnâ*, Şifâî Mehmed Dede (öl. 1672) *Hediyetü'l-fukarâ*, Hâkim Seyyid Mehmed Efendi (öl. 1770) *Manzûm Esmâ-i Hüsnâ Şerhi*, Trabzonî Şâkir Ahmed Paşa (öl. 1818) *Ravd-ı Verd*. Muammâ türünde esmâ-i hüsnâ yazan müelliflerin başında ise Lamî Çelebi (öl. 938/1531), Aliyyü'l-Arabî ve Nazîr İbrahim (öl. 1138/1774) gelmektedir (Öztürk, 2019: 33-36).

Türkçe esmâ-i hüsnâların büyük bir bölümü manzum olarak kaleme alınmıştır. Manzum şekilde yazılması hem isimlerin kolay ezberlenmesini ve bir estetik zevki hem de halkın çoğu kesimi tarafından esmânın anlaşılmasını sağlamak amacını gütmektedir. Mensur eserler ise daha çok esmânın havassını anlatmayı ve isimlerin çeşitli anlamlarını açıklamayı amaçlamaktadır (Yazıcı vd., 2022, 1398).

1. Nüreddîn ed-Dimyâtî ve *Kasîde-i Dimyâtiyye*

1.2. Nüreddîn ed-Dimyâtî'nin Hayatı

Şemsuddin Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed ed-Deyrûtî ed-Dimyâtî el-Mısrî'nin hayatı hakkında elimizde pek bilgi bulunmamaktadır (Yeşildağ, 2010: 8). Deyrût, Kâhire'nin güneyinde bugünkü Asyut vilayetine bağlı olan, Nil nehri üzerinde bulunan bir şehirdir. Dimyât ise, Nil nehrinin doğu kolunun Akdeniz'e döküldüğü yerde bulunmaktadır. ed-Deyrûtî ve ed-Dimyâtî nisbelerinin aynı kişide bulunması, bu iki şehirden birinde doğduğu ve diğerinde yaşadığı veya anne ve babasının iki farklı şehirden olduğu ihtimallerini akla getirmekle birlikte, bu iki nisbenin aynı anda kullanılmasının sebebi tam olarak tespit edilememiştir. Kaynaklarda "Ezher'in vâizlerinden" olduğu ve 921/1515 yılının Rebülevvel ayında 50 küsur yaşında vefat ettiği ve vefatından sonra Dimyat'ta kendi zâviyesine defnedildiği bilgisi yer almaktadır. Dimyâtî, Memlûkler döneminin (XIII-XVI. yy.) sonlarında yaşamıştır. Onun sūfî kimliği hakkında kaynaklarda açık bilgi bulunmamakla birlikte, toplumsal dinî yapının kurucu unsurlarından biri olan tarikat çevreleriyle bir şekilde ilişki içinde olması muhtemeldir (Eyilik, 2019: 8).

Kaynaklarda Dimyâti'nin *Kasîde-i Dimyâtiyye*'sinden başka *el-Fevâidu'l-celiyye fi halli elfâzi'l-enderûsiyye* adlı bir eserinin daha olduğu ifade edilmektedir.²

1.3. *Kasîde-i Dimyâtiyye*

İslâm tarihinde, Allah'ın bazı isimlerinin (Rahmân, Rahîm, Gaffâr gibi) tadad edilerek kaleme alındığı manzum münacat türünün ilk örneği Hz. Ebubekir'e dayandırılır. Esmâ-i hüsnâ ile yapılan ilk manzûm münacâtın ise V/XI. yüzyılda Ebû İmrân el-Fâsî (öl. 430/1039) ile başladığı tahmin edilmektedir (Demirayak, 2018: 43). Dimyâtî, esmâ-i hüsnâ ile münacât nazmeden en önemli mutasavvıf şairlerden biri olarak gösterilmektedir. Kendisinden sonra birçok birçok şair, *Kasîde-i Dimyâtiyye*'yi örnek alarak esmâ-i hüsnâ kaleme almıştır (Şener, 1985: 61). Bu bakımdan değerlendirildiğinde, öncü ve belirleyici bir metin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Kasîde-i Dimyâtiyye, esmâ-i hüsnâ ile yazılan manzum 32 münacattan bir tanesidir.³ Kasidenin asıl adı, *Kasîde fi't-tevessül bi-esmâillâhi'l-hüsnâ* şeklindedir. *Kasîde-i Dimyâtiyye* kaynaklarda *ed-Dimyâtiyye* adıyla yaygın olarak kullanılmaktadır. 70 beyit hacmindeki bu kasidenin ulema arasında makbûl, halk arasında havâssı tecrübe edilmiş, insanların vird edinerek gece gündüz ihtiyaçlarını gidermek için okuyageldikleri, hakikatlerin sırlarını ihtiva eden bir kasîde olduğu ifade edilmektedir. Manzum metne Osmanlı topraklarında da ilgi gösterilmiş, bazı tarikat ehli tarafından vird hâline

² Bkz: Bağdatlı İsmail Paşa (1951). *Hediyetü'l-Ârifîn*. (hzl: Kilisli Rifat Bilge, İbnülemin Mahmut Kemal İnal ve Avni Aktuç). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, s. 227.

³ Arap edebiyatındaki manzum münacatlar: 1. Abdulkâdir Geylânî (öl.561/1166)'ye ait kasîde. 2. Nüreddin ed-Dimyâti: *Kasîde-i Dimyâtiyye*. 3. Handânî: *Kasîde-i esmâil-hüsnâ alâ tertibi'l-hurûfi ve menâzili'l-kamer*. 4. Abdulganî en-Nablusî (öl.1143/1731): *Manzûmetü esmâillâhi'l-hüsnâ*. 5. es-Seyyid Mustafa el-Bekrî es-Siddîkî (öl.1162/1749): *Manzûmetü esmâillâhi'l-hüsnâ*. 6. Haşmet Efendi (ö. 1182/1768): *Manzûme-i Tarîfât-i Esmâ-i Hüsnâ*. 7. Ahmed b. Muhammed b. Ahmed b. Ebû Hâmid el-Adevî ed-Derdîr (öl. 1201/1786): *Manzûmetü esmâillâhi'l-hüsnâ*. 8. Ahmed Ebû Hureybe (ö. 1162/1852): *Manzûmetü esmâillâhi'l-hüsnâ*. 9. Muhammed Osman el-Mirgânî (öl. 1268/1852). 10. Ahmed b. Süleyman el-Ervâdî (öl. 1275/1858): *Manzûme fi esmâillâhi'l-hüsnâ*. 11. Sa'd Bâz (öl.1289/1872): *Manzûmetü'l-esmâil-hüsnâ*. 12. Ebu'l-Hüdâ es-Sayyâdî (öl. 1328/1909). 13. Muhyiddin İbnü'l-Arabî (638/1240): *Kasîdetü esmâillâhi'l-hüsnâ*. 14. Zeynüddin Abdürrahim b. Hüseyin eş-Şâfi el-İrakî (806/1404): *Kasîdetü'l-esmâil-hüsnâ*. 15. el-Kâdirî: *ed-Dürrü'l-esnâ fi nazmi'l-esmâil-hüsnâ*. 16. Ahmed b. Süleyman Nakşibendî: *Şerhu esmâillâhi'l-hüsnâ*. 17. el-Azeb Mohamed b. Mohamed ed-Dimyâti: *el-Mevridü'l-ehna li-men tevessüle bi-esmâillâhi'l-hüsnâ*. 18. Hasan el-'Alamî el-Küzânî: *Kasîdetü'l-esmâil-hüsnâ*. 19. Muhammed Hassân el-Marâgî: *et-Tevessül bi-esmâillâhi'l-hüsnâ*. 20. Süleyman Hakkı b. Muhammed el-Hanefî: *Risâle fi'd-daâvat ve münacât bi'lesmâil-hüsnâ*. 21. *Manzûmetü esmâillâhi'l-hüsnâ*. 22. Bahâüddin Ömer b. Âsım: *Nazmü'l-esmâil-hüsnâ*. 23. Muhammed Raşid el-Masaranizâde: *Manzûme fi't-tevessül bi-esmâillâhi'l-hüsnâ*. 24. Ebû Abdullâh eş-Şibâtî: *Akâidü't-tevhîd*. 25. Sa'd el-Yemânî: *Kasîdetü'l-behçeti'l-hüsnâ fi nazmi esmâillâhi'l-hüsnâ*. 26. Muhammed ez-Zugbî et-Trablusî eş-Şâmî: *Manzûmetü esmâillâh*. 27. Hatîb: *Manzûmetü esmâillâhi'l-hüsnâ*. 28. Ebû Müslim el-Belhânî: *el-Ma'racü'l-esnâ fi nazmi esmâillâhi'l-hüsnâ (Nazmü'lma'rac)*. 29. İbrahim Muhammed Halil: *el-Fethü'l-esnâ fi nazmi esmâillâhi'l-hüsnâ*. 30. Muhammed Abdullâh el-Külî: *Divânü esmâillâhi'l-hüsnâ*. 31. *Kasîdetü nazmi'l-mübîn fi't-tevessül ilâ Rabbi'l-âlemîn bi-esmâillâhi'l-hüsnâ*. 32. *Manzûmetü esmâillâhi'l-hüsnâ*.

getirilmiş ve kasîdenin bitiminde *Zecr-i Dimyâtiyye* olarak bilinen başka bir kasîde okunması tavsiye edilmiştir (Eyilik, 2019: 14).

Eserin hangi tarihte kaleme alındığına dair net bir bilgi mevcut değildir; fakat Ahmed Zerrûk'un (öl. 899/1493-4) esere bir şerh yazdığı düşünülürken, kasîdenin 1493-4 yılından önce yazıldığı güçlü bir ihtimal olarak değerlendirilebilir.

Kasîde-i Dimyâtiyye 'nin ilk birkaç beyti, kasîdeye giriş niteliğinde hamdele ve salvele bölümleridir. İlk beyitten itibaren Allah'a hamd ve sena, peygambere salat ü selam bahsi, sekizinci beyte kadar devam etmektedir. Kasîdede örnek olarak verilen sayısız nimetlerden bir tanesi de, dördüncü beyitte geçen hüznü ve kederli kimsenin herkesten yalnız bir şekilde esmâ-i hüsnâyı tilâvet etmesidir. Beyitte yer alan "herkesten uzak ve yalnız bir şekilde" ifadesi esmâ-i hüsnânın ne şekilde tekrar edilmesi gerektiğine bir işaret olarak yorumlanmıştır. Dimyâtî, ilâhî isimlerin bu şekilde anılması ile hüznü ve kederin yok olacağını belirtir. Beşinci beyitte "Yüce mevlânın esmâ-i hüsnâsına bir kasîdede işâret eyledim ki, bu isimlerle tevessül edip yakaranların bütün ihtiyaçları giderilip yok olur." demek suretiyle kasîdenin yazılış maksadı ifade edilir. Altıncı beyitte Allah'ın 99 isminin bulunduğu, yedinci beyitte bu isimlerle ona münacatta bulunulması hâlinde duaların kabul edileceği ifade edilir. Kasîde, ilk sekiz ve son on bir beyit dışında geri kalan bütün beyitlerin her bir mısraında birer ilâhî isim anılmak suretiyle esmâ-i hüsnâdan 99 ismi içermektedir. Her bir isim anlamına uygun bir dua içerisinde zikredilir. Kasîde beyitlerinde özellikle korku ve endişeden emniyet; zillet ve düşkünlükten kurtulma; saygınlık ve şeref kazanma; bilgi ve hikmet sahibi olma; dertlere, sıkıntılara, musibetlere, hastalıklara dermân ve şifâ bulma; kibirli kimseleri hakîr ve zelîl kılma ve onların şerrinden emîn olma; hile ile zarar vermek isteyenleri kahretme; zâlimleri zelîl kılma; yalancı münâfıkları ve hasetçileri alçaltma; hakikatin ortaya çıkması; her işte niyetin adalet, doğruluk ve istikâmet üzere olması; idarecilerin sâlih olması ve adaletle hareket etmesi; rızık temininde kolaylık ve bolluk; işlerin kolaylaşması; bütün arzuların gerçekleşmesi; kaybedilen nimetlerin tekrar elde edilmesi; yolunda gitmeyen işlerin düzelmesi; fakirlikten kurtulma; hakka muhâlefet edenlerin bertaraf edilmesi; düşmanlara karşı muzaffer olma ve onlardan intikam alma; nefsin düşmanlığından korunma; Allah'ın himayesini kazanma; günahların bağışlanması ve tevbelerin kabulü; kalbin nurlanması ve kalpte Allah sevgisinin artması; Hak katında derece kazanma; faydalı ilim sahibi olma ve ilmi ziyadeleştirme; Allah yolunda dua ve gayrete devam etme, sabr-ı cemîl sahibi olma; sâlih kulların arasına katılma; insanların rıza ve hoşnutluğunu kazanma; kanaatkâr olma; dindar bir hayat yaşama; imanlı olarak ölme ve ümmet-i Muhammed'den biri olarak haşredilme hususlarında dua ve yakarıшта bulunulmuştur (Eyilik, 2019: 15).

Kasîde-i Dimyâtiyye üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Şerh, tercüme ve tahmis türünde olan bu çalışmaların bir kısmı Arapça bir kısmı da Türkçe olarak kaleme alınmıştır.⁴ Yeşildağ (2010) ve Eyilik (2019), çalışmalarında *Kasîde-i Dimyâtiyye* üzerine yapılan çalışmaların künyesini vermişlerdir, fakat hem bu çalışmalarda hem de konu ile ilgili farklı kaynaklarda, bu makaleye konu olan Hüseyin Rıfkî'nin manzum şerhinden bahsedilmemektedir.

2. Hüseyin Rıfkî ve *Kasîde-i Dimyâtiyye* Şerhi

2.1. Hüseyin Rıfkî

Hüseyin Rıfkî'nin hayatı hakkında net bilgilere sahip değiliz. İncelemiş olduğumuz şüara tezkiirelerinde ve sair kaynaklarda Hüseyin Rıfkî ismine tesadüf edemedik. Rıfkî mahlaslı şairlere/müelliflere baktığımızda, hiçbirinin *Kasîde-i Dimyâtiyye*'yi şerh ettiğine dair bir bilgiye rastlayamadık. Kaynaklarda yer alan Rıfkî mahlaslı şairler/müellifler ile çalışmamıza konu olan *Kasîde-i Dimyâtiyye* şarihi Hüseyin Rıfkî'nin biyografilerini örtüştürebilecek malumata sahip değiliz.

Çalışmamıza konu olan Hüseyin Rıfkî'nin *Kasîde-i Dimyâtiyye* şerhinin 8b varağında yer alan ketebe kaydından hareketle eserin 1180/1766-67'de kaleme alındığını öğrenmekteyiz. Şarihin de bu tarihte hayatta olduğunu söyleyebiliriz. Eserden hareketle ortaya koyabildiğimiz bu malumatın haricinde Hüseyin Rıfkî'nin biyografisinin tespitine katkı sağlayabilecek herhangi bir bilgiye sahip değiliz.

⁴ Kasîde-i Dimyâtiyye üzerine yapılan çalışmaların kronolojik listesi şu şekildedir: 1. Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ebî'l-Hâc el-Fâsî (737/ 1336)75. Eseri: Bulûğu'l-Kasd ve'l-Munâ fi Havâssi Esmâ'illahi'l-Husnâ 2. Ahmed b. Ahmed b. Muhammed İsâ el-Berlâsî Zarrukî (846899/1442-1493). Eseri: Şerhü Kasîdeti'd-Dimyâtiyye, el-Mevâhibü's-Seniye fi Havâssi Manzûmeti Nûriddin ed-Dimyâti. 3. Muhammed Şâhin b. Davud b. Süleyman el-Burhânî Ebû Şakir el-Mâlikî (1073/ 1663'te yaşıyordu). Eseri: el-Enâbibu'lHattiyye bi Tahmisi'l-Kasîdeti'd-Dimyâtiyye. 4. eş-Şerif Muhammed b. Ahmed el-Cezâiri (öl. 1139/1726). Eseri: el-Kavlu'l-Mutevâti Şerhu'l-Kasîdeti'd-Dimyâti (manzum). 5. Yusûf b. Huseyn b. Dervîş el-Huseynî Ebu'l-Mehâsin Cemâluddin, en-Nakîb (1153/1740). Eseri: el-Fevâ'idu'lMansûriyye 'Alâ Şerhi'l-Kasîdeti'd-Dimyâtiyye. 6. Akkirmânî Mehmed b. Mustafâ (öl. 1174/1761). Eseri: Şerhü Tahmisi Kasîdeti'd-Dimyâtiyye. 7. Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed el-Fâsî (1214/1799). Eseri: Atiyyetu'l-Âti fi'stihrâci Cevâhiri Nazmi'd-Dimyâti. 8. Muhammed Vahîd Paşa el-Kilîsî (1244/1828). Eseri: "Mirkâtu'l-Münâcât fi Şerhi'l-Kasîdeti'd-Dimyâtiyye" 9. Nûruddin b. Abdilcabbar b. Nûriddin b. Ebî Bekr (1268/1851). Eseri: Tahmîsu'd-Dimyâtiyye 10. Muhammed b. Ömer Nevevî el-Câvî (1316/1898). Eseri: Şerhu Manzûmeti'd-Dimyâtiyye fi't-Tevssuli bi-Esmâ'illahi'l-Husnâ. 11. Saduddîn el-Fârûkî (931/1524'de yaşıyordu). Eseri: Şerhu'l-Kasîdeti'd-Dimyâtiyye. 12. Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed es-Safedî. Eseri: el-Fethu'l-'Unsâ bi-Şerhi Esmâ'illahi'l-Husnâ. 13. Bursalı İsmail Hakkı. Eseri: Şerhü'l-Kasîdeti'd-Dimyâtiyye. 14. Mehmed Saîd b. İbrâhîm b. Ömer. Eseri: Dürru'l-Müntehabâti'l-Musaffâ 'alâ Kasîdeti'd-Dimyâtiyye. 15. Mustafa Adanavî. Eseri: Şerhu'l-Kasîdeti'd-Dimyâtiyye. 16. Mustafa Şükrü. Eseri: Süllem-i Münâcât (Kasîde-i Dimyâtiyye Tercümesi). 17. Müellifi bilinmeyen şerhler: Ankara Adnan Ötügen İHK, no: 4337/1, vr. 1b-22a; Konya İHK, no: 1249/1; Nuruosmaniye Ktp., no: 2873, 4027; Millet Ktp., Ali Emiri böl., no: 423/1, vr: 1-17; no: 897; no: 1252/3, vr: 12-20 (Yeşildağ, 2010, s. 15-16).

Eserin Hüseyin Rifkî'ye aidiyeti noktasında elimizdeki tek veri, ketebe kaydında yer alan Hüseyin Rifkî ismidir. Ketebe kaydında yer alan bu isme, metnin içerisinde tesadüf edilmemiştir. Eserin 8b sayfasında yer alan kayıt şu şekildedir: “Ketebuhu'l-'abdu'l-fakîrû'l-hakîr el-aczu ve't-taksîr Hüseyin el-Rifkî gaferehu zünûbehu ve sırûhu'l-'uyûb” (vr. 8b).

2.2. Kasîde-i Dimyâtiyye Şerhi

Hüseyin Rifkî'nin *Kasîde-i Dimyâtiyye* üzerine yazdığı eserin başlığı; *Hâzâ Esmâ'ül-Hüsnâ Ma'a's-Şerh-i Nazm-ı Dimyâtî* şeklindedir. Bu başlıktan anlaşıldığı kadarıyla Rifkî'nin eseri, *Kasîde-i Dimyâtiyye*'nin şerhi niteliğindedir; fakat eser incelendiğinde bir şerhten ziyade tercüme olduğu anlaşılmaktadır. Tercüme bir eserin şerh olarak başlıklandırılması ise içerik ile ilgili bir uygulamaya matuftur. Rifkî eserinde *Kasîde-i Dimyâtiyye*'nin her beytini bir beyit ile Türkçeye tercüme etmiş ve devamında kasidenin ilgili beytinin veya o beyitte yer alan esmâ-i hüsnâdan isimlerin havassını birkaç beyit ile vermiştir. Bir örnekle izah edersek meselenin daha iyi anlaşılacağını düşünüyorum.

وَأَنْتَ يَا وَكِيلُ عَلَيْهِ

فَحَسْبِي إِذَا كَانَ الْقَوَى مُوَكَّلًا (Kendisine tevekkül edenlerin işlerini en iyi neticeye ulaştıran) Vekîl (Allahım), sen insanlara karşı benim vekilimsin, zaten (kudreti en üstün ve hiç azalmayan) Kavî rabbimin bana vekâleti de kâfidir).

94. Veyâ Vekîl sensin vekîlim beklegil yâ Hâsîb

Ol Kavî ola müvekkil yoluña cânım fedâ

95. Kim ki korksa her meşâ'ibden okusun beytimi

Aça Hâk ebvâb-ı hayrını şarf andan ide belâ

96. Ger za'îf okursa bula kuvvet-i himmet kavî

Oğusa mazlûm biñ kez manşûr olup kırtıla

Tarafımızdan hazırlanan ve makalenin devamında verilecek olan çeviri yazılı metinden alınan yukarıdaki bölümde, Arapça beyit *Kasîde-i Dimyâtiyye*'ye aittir. Beytin karşısına da parantez içinde Türkçe tercümesi verilmiştir. Bu beyitte esmâ-i hüsnâdan “Vekîl” ve “Kavî” isimleri yer almaktadır. 94 numaralı beyit, Arapça beytin manzum tercümesidir. 95 numaralı beyitte ise beytin havassına dair, yine manzum olarak, bilgi verilmiştir. Kim *Kasîde-i Dimyâtiyye*'nin ilgili beytini okursa o kimse için hayır kapılarının açılacağı ve belanın o kimseden uzaklaşacağı ifade edilmiştir. 96 numaralı beyitte ise zayıf bir kimsenin ilgili beyti kıraat ettiği takdirde kuvvet bulacağı; mazlumun ise

bu beyti bin kez tekraren okuması hâlinde zulümden kurtulacağı ifade edilmiştir.

Örnekte de görüldüğü üzere Hüseyin Rıfkî, *Kasîde-i Dimyâtiyye*'nin ilgili beytini Türkçeye yine bir beyit olarak tercüme etmiş ve devamında da beytin havassına dair izahlarda bulunmuştur. Eserin başlığında şerh ifadesinin yer alması, tercüme beytinin akabinde yer alan beyitlerin havassa dair verdiği bilgilerle ilgilidir. Zira havassa dair bu açıklamalar, şerh olarak değerlendirilmiş olabilir.

Konu ile ilgili olması bakımından esmâ-i hüsnâ havassına⁵ da kısaca değinmek faydalı olacaktır.

Havâs, “bir şeye veya bir kimseye mahsus olan, yalnız onda bulunan hâl, keyfiyet” anlamındaki “hâssa” kelimesinin çoğuludur (Ayverdi, 2006, 1197). Esmâ-i hüsnânın havassı, çoğunlukla esmâ-i hüsnâ şerhlerinin içinde yer almakla birlikte sadece bu konuya ayrılmış eserler de meydana getirilmiştir. Esmâ-i hüsnânın havassı anlayışının özünde Allah'ın en güzel isimlerinin manevi tesirleri olduğu gerçeği bulunmaktadır. Mesela rızık darlığı çeken birinin Rezzâk ismini çok zikrederek rızık talebinde bulunması, sabır göstermede zafiyet gösteren bir kişinin Sabûr ism-i şerifiyle dua etmesi, günah işleyen bir kimsenin Afüvv veya Gaffâr ismi ile mağfiret dilemesi bu kabildendir. Esmâ-i hüsnânın havassında sayı, mekân gibi şekil unsurlarının yerine getirilmesiyle duanın geri çevrilmeyeceği düşünülmektedir. Bu tür eserlerde genellikle şu hususlar üzerinde durulmuştur. Öncelikle esmâ zikrine sebep olan konunun ne olduğu açıklanmıştır. Hastalık, fakirlik, geçimsizlik, ilim talebi dünyalık elde etme, çocuk sahibi olma arzusu, tabii afetler, düşmandan korunma isteği ve benzeri hususlardır. Sıkıntılarından kurtulmak veya bir ihsana kavuşmak isteyen kimsenin derdine çare olacak ism-i şerifi kaç defa zikretmesi gerektiği hatırlatılmıştır. Zikrin adedi konusunda da çoğunlukla ebced hesabından faydalanılmıştır (Öztürk, 2019: 37).

2.3. Kasîde-i Dimyâtiyye'nin Havassına Dair

Kasîde-i Dimyâtiyye'nin havassı, Hüseyin Rıfkî'nin eserinde yer alan sıraya göre şu şekildedir⁶:

(KD6; Rahîm, Melik, Nâsır): Bu beyti, günde yüz defa tekrar edenin kalbine neşe dolar. Zevâl (öğle) vaktinde okuyan kimse dertlerinden kurtulur. Sabah namazından sonra yüz defa tekrar eden kimse dünya nimetlerine kavuşur.

(KD7; Kuddûs, Selâm): Günde bin kez okuyan belalardan emin olur. Hastaya okunduğunda hasta şifa bulur. Mazlum kimseler, beyti tekraren

⁵ “Havâs ilmi” ve “havâssu'l-Kur'an” için bkz: İlyas Çelebi, *Havas İlmi*, DİA, XVI, s. 517-521; Muhammed Eroğlu, *Havâssü'l-Kur'an*, DİA, XVI, s. 522-23.

⁶ *Kasîde-i Dimyâtiyye*'nin (KD kısaltması ile gösterilecektir) ilgili beyitlerinin metni burada tekrar verilmemiştir. Sadece beyit numaraları ve beyitte yer alan esmâ-i hüsnâdan isimler verilmiştir. İlgili beyitler, makalenin devamında yer alan çeviri yazılı metin bölümünden takip edilebilir.

okuduklarında zulümden kurtulurlar. (KD8; Mü'min, Müheymîn): Sürekli okuyanların hafızası güçlenir ve unutkanlık hastalığından kurtulurlar. (KD9; Azîz, Cebbâr): Kırk gün boyunca, günde kırk defa okuyan kişinin izzeti artar, zilletten kurtulur. Sabah ve akşam vakitlerinde yirmi birer defa okunduğunda, okuyana huzur verir. (KD10; Mütekebbir, Hâlık): Sürekli okuyan kimse, her işinde başarılı olur. Cima'dan önce eşine okuyan kimseye erkek çocuk nasip olur. (KD11; Bârî, Musavvir): Bu beyti okuyanın rızık kapıları açılır ve her türlü beladan kurtulur. Beyit, pirinç bir levha üzerine yazılıp bir delinin boynuna asılırsa delinin akli yerine gelir. İftardan sonra eşler bu beyti okuyup münasebet kurduklarında kadın hamile kalır. (KD12; Gaffâr, Kahhâr): Cuma namazından sonra yüz defa okuyanın günahları bağışlanır. Sürekli okuyanın kalbinden dünya sevgisi gider. Düşmana karşı üstünlük kazanır ve tevbesi kabul edilir. (KD13; Vehhâb, Rezzâk): Gece yarısı, gün doğarken okuyanın düşmanı helak olur. (KD14; Cebbâr, Kahhâr): Kuşluk vaktinde iki rekât namaz kılıp ardından bu beyti okuyanın heybeti artar. Tüm ihtiyaçları giderilir ve sosyal statüsü yükselir. Uygun bir vakitte, yirmi gün boyunca yedi defa tekrar edenin zekâsı daha yüksek seviyelere çıkar. Bu beyti, Cuma namazından sonra yüz defa kıraat eden bir hasta veya deli, derhal şifa bulur. (KD15, Fettâh, Alîm): Bir kişi sabah namazını kılıp ardından bu beyti yüz altmış defa okursa, kalbi tertemiz olur. Her işi kolaylaşır, rızıkına bereket gelir ve unutkanlıktan kurtulur. Her namaz sonunda okuyan kimse de irfan sahibi olur. (KD16; Kâbiz, Bâsit): Bu beyti kırk lokmanın üzerine yazıp her gün bir lokma yiyen kişi, hayatı boyunca açlık çekmez. Sabah namazından sonra kırk defa tekrar edenin rızıkında bolluk görülür. On kez okuyup, dördüncüde elini kaldırıp yüzüne süren kimsenin yüzü nurlanır. (KD17; Muiz, Müzil): Kim bunu beş yüz defa okursa, düşmandan emin olur ve tüm ihtiyaçları giderilir. Kalbine ferahlık ve cesaret verilir. Her ayın ikinci Cuma gecesinde kırkar defa okuyan kimse, düşmanı üzerinde üstünlük kurar. (KD18; Hâfid, Râfi): Esmâ-i hüsnâda yer alan bu iki isim secde esnasında yetmiş beş defa okunursa, düşmanın şerrinden kurtulmaya vesile olur. Bu iki ismi sürekli tekrar edenin manevi mertebesi yükselir ve onu çekemeyenler de derde uğrar. (KD19; Semî', Basîr): Sabah namazından sonra beş yüz defa tekrar edenin duaları kabul olur. Cuma namazından sonra yüz defa tekrar edene hayır kapıları açılır, her işi yolunda gider. (KD20, Hakem, Adl): Hastalığına derman arayanın Cuma gecesi yirmi defa tekrar etmesi gerekir. (KD21; Latîf, Habîr): Dertli kimse, sabah akşam okuduğunda Allah onun hüznünü giderir. (KD22; Halîm, Azîm): Bu beyti, bir kağıda yazdıktan sonra kağıdı suya daldırıp suyu da etrafa saçarsa, yanmaktan ve boğulmaktan emin olur. Bu aynı zamanda zenginliğe vesiledir. (KD23; Gafûr, Şekûr): Bunu okuyan dertlerinden kurtulur ve tevbe ederse günahlarından arınır. Sıtma hastası, bunu yazıp üç defa okusa ve daha sonra boynuna asarsa, hastalıktan kurtulur. Kırk bir defa yazıp suya koyduktan sonra suyu, gözüne ve başına sürenin rızıkına bereket gelir. Ayrıca

suyunu vücuduna boca eden, sıhhat bulur. (KD24; Alî, Kebîr): Kâğıda yazılıp kısa boylu birinin boynuna asılırsa o kişinin büyümesini sağlar. Karı-koca, bir yemeğin üzerine okuduktan sonra birlikte olurlarsa tüm borçlarından kurtulurlar. (KD25; Hâfız, Mukît): Bunu okuyup daha sonra boynuna asan kimse, her işinde kolaylık görür. Bir bardak su üzerine okuyup içtiğinde de yolculuk esnasında emniyet ve rahatlık hisseder. (KD26; Hasîb, Celîl): Bir kişi, güneş doğmadan ve batmadan evvel yedi yüz defa kendisi ve ailesi üzerine okursa her beladan emin olur. (KD27; Kerîm, Rakîb): Bu isimleri uyku vaktinde tekrar eden kimsenin izzeti ve itibarı artar. Hamile birisi için okunduğunda, doğacak çocuk sağlıklı olur. (KD28; Mûcib, Kerîm): Bu isimlerle dua edenin ihtiyaçları karşılanır ve kalbine ferahlık gelir. (KD29; Mecîd, Bâis): Uyku esnasında elini göğsüne koyup yüz defa tekrar edenin kalbi nurlanır ve hikmetlere vasil olur. (KD30; Şehîd, Hak): Anne ve babasına asi olan, bin defa bu beyti okursa geçimsizlik ortadan kalkar. Eşini sevmeyen kadına okunduğunda arada muhabbet hasıl olur. Bir kâğıda yazarak elini kaldırıp dua eden kimsenin duası kabul olur. (KD31; Hasîb, Kavî): Musibetlerden korkan kimse, bu beyti okuduğunda onun için hayır kapıları açılır ve belalar ondan uzak olur. Güçsüz kimse okuduğunda kuvvet bulur; mazlum okursa zulümden kurtulur. (KD32; Hamîd, Muhsî): Yirmi gün boyunca ekmek üzerine okuyup ekmeği yiyen, evliyadan olur. Sürekli tekrar eden kimse servet sahibi olur. (KD33; Mübdi, Muîd): Hamilelere okunduğunda, düşük yapmazlar. Bu beyti her gün kırk dört defa okuyan kimse, maddenin ve ruhların sırrına vakıf olur. Bin kez veya iki bin defa okuyan kişi şaşkınlıktan kurtulur. (KD34; Muhyî, Mümît): Bu beyti çok okuyanın kalbi korkulardan temizlenir. Etrafındaki insanlar ona itaatkâr olurlar. Üç yüz bin defa okuyan kimse, her hastalıktan kurtulur. (KD35; Hayy, Kayyûm): Belalardan kurtulmak isteyen bu beyti çokça tekrar etmelidir. Kişi, yalnız kaldığında on altı gün boyunca okursa her beladan azade olur. (KD36; Vâcid, Mâcid): Okuyan kimse, her türlü kederden kurtulur ve kendisine irfan kapıları açılır. (KD37; Vâhid, Samed): Bin defa okuyan, rızık kaygısı çekmez ve belalardan emin olur. Sabah namazından sonra günde dört yüz defa tekrar eden, şeytanın korkusundan kurtulur. Her gün üç yüz elli defa okuyan, açlıkla sınanmaz. (KD38; Kâdir, Muktedir): Namazdan sonra yüz defa tekrar eden kuvvet bulur. Abdestten sonra okuyanın düşmanı helak olur. (KD39; Mukaddim, Muahhir): Savaşa giden kimse okursa zafere ulaşır. Sürekli tekrar eden, her türlü çirkinlikten uzak olur ve onun için hayır kapıları açılır. (KD40; Evvel, Âhir): Sürekli okuyan için ihsan kapıları açılır. Misafir, günde yüz defa okuduğunda, kalbinden masiva sevgisi çıkar ve vatanına vasil olur. (KD41; Zâhir, Bâtın): Sürekli tekrar edene velayet ve bâtın sırları açılır. İcabet saatini gözetip yüz defa okuyan, hakikat sırlarına vasil olur. (KD42; Vâlî, Mûteâlî): Yedi gün boyunca günde bin kez tekrar eden, düşmanından kurtulur. Bu zikir ile meşgul olan hayızlı kadın, sıhhat bulur. (KD43; Berr, Tevvâb): Her sabah yüz

altmış defa okuyanın tevbesi kabul olur. Zalimin üzerine on defa okuyan, bir daha zulüm görmez. (KD44; Müntakim, Afv): Düşmanından intikam almaya gücü yetmeyen kimse bunu okursa Allah onun intikamını alır. Çok okuyana hayır kapıları açılır ve işleri yoluna girer. (KD45; Raûf, Mâlikü'l-mülk): Hiddetli bir anında on kez okuyup ardından da on salavat getiren kişinin öfkesi yatışır, sakinleşir. Hem okuyup hem de yazan kimseler, bu dünyada zengin olurlar. (KD46; Zü'l-celâl): Zü'l-celâli ve'l-ikrâm, hadise göre ism-i azamdır. Bu isimle dua edenin her isteği kabul olur. (KD47; Muksit, Câmi): Sürekli okuyan kimse, vesveseden kurtulur; kayıp bir eşyası varsa onu derhal bulur. (KD48; Ganî, Mugnî): Bu beyit, hasta ve dert sahibi olanlara okunduğunda hastalar şifa, dertliler de deva bulurlar. Cuma günü bin defa okuyan, gizli ve aşikâr birçok fazilete kavuşur. (KD49; Mânî, Dârr): Bu beyti çokça okuyan, sevdiğine kavuşur. Allah, onu her türlü kötülükten korur. (KD50; Nâfi', Nûr): Kim eşi ile münasebet esnasında bunu okursa, eşler arasında sevgi peyda olur. (KD51; Hâdî, Bedî): Bu beyti okuyan, isteklerine kavuşur. Yedi bin defa tekrar eden kimseden şerler uzaklaşır, rızıkına bereket gelir, hidayete kavuşur. (KD52; Bâkî, Vâris): Bu beyti; ikindi, akşam ve yatsı vaktinde bin defa tekrar edenin akıl sağlığı yerine gelir, Allah'ın rızasına vasil olur.

2.4. Eserin Şekil Özellikleri

Hüseyin Rıfkî'nin *Kasîde-i Dimyâtiyye Şerhi*, mesnevi nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Eserin toplam beyit sayısı 232'dir. Bu beyitlerden 64'ü *Kasîde-i Dimyâtiyye*'nin Arapça beyitleridir. Geriye kalan 168 beyit ise Hüseyin Rıfkî tarafından yazılan tercüme ve havassa dair beyitlerdir. Eserin çeviri yazılı metni hazırlanırken Arapça beyitler, Arap harfli olarak verilmiş ve dipnotta tercüme yer almıştır.⁷

Eserde, Divan şiirinde çok fazla rağbet gören aruz vezninin *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbı tercih edilmiştir. Hüseyin Rıfkî'nin aruzu kullanma konusunda pek başarılı olduğu söylenemez. Birçok beyitte veznin aksadığını ve müellifin bu konuda hassas davranmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durumu birkaç beyit ile örneklendirelim.

Kim müdâvim olsa kuşlukda kırup bir iki rek' at nemâz
Hâşıl ola aña heybet dahı iclâl-i ğınâ (b. 31)

Örnek beyte bakıldığında, ilk mısra vezin bakımından kusurludur.

⁷ Arapça beyitlerin tercümesinde, büyük oranda Kenan Demirayak'ın tercümesinden istifade edilmiştir. Bkz.: DEMİRAYAK, Kenan (2016). "Esmâ-i Hüsnâ ile Münâcât ve ed-Dimyâti'nin Manzum Münâcâtı", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 57, s. 33-50.

Bir kişi kırık loğmaya yazsa her gün birin yesen
Yese açlıktan hiç elem görmeye ol zü'l-hayâ (b. 40)

Bir önceki örnekte olduğu gibi bu beyit de vezin bakımından kusurludur. Bu gibi örnekleri çoğaltmak mümkün fakat vezin kusurları metin içerisinde gösterildiği için burada mevcut iki örnekle iktifa ediyoruz.

2.5. Eserin Nüshası

Eserin bilinen, ulaşılabilen tek nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud 4018 numarada kayıtlıdır. Eser, okunaklı talik hatla kaleme alınmıştır. Başlıklar, sürh mürekkeple yazılmış ve Arapça beyitler, kırmızı çerçeve içine alınmıştır. Arapça her beytin kenarında beyit numarasına yer verilmiştir. 8 varak hacmindeki eserin her sayfasında ortalama 17 satır vardır.

SONUÇ

Nureddin ed-Dimyati'nin *Kasîde-i Dimyâtiyye*'si, Allah'ın isimlerinin manzum olarak ifade edilmiş biçimdir. Yetmiş beyitten oluşan bu eser üzerine şerh, tercüme, tahmis gibi çalışmalar yapılarak hatırı sayılır ölçekte bir literatür oluşturulmuştur. *Kasîde-i Dimyâtiyye* üzerine yapılan Arapça ve Türkçe çalışmaların sayı itibarıyla fazla olması, eserin İslam kültürü ve edebiyatları tarafından beğeni ile karşılandığının önemli bir göstergesidir.

Kasîde-i Dimyâtiyye'nin Türkçe şerhlerinden bir tanesi de 18. yüzyıl şairlerinden Hüseyin Rıfkî'ye aittir. Hüseyin Rıfkî'nin hayatı hakkında net bilgilere sahip değiliz. Şuara tezkireleri gibi ilk elden kaynaklarda, Hüseyin Rıfkî'nin biyografisine dair bilgilere tesadüf edemedik. Sadece 18. yüzyılın ikinci yarısında hayatta olduğunu söylemekle iktifa ediyoruz. Rıfkî'nin bildiğimiz tek eseri olan *Kasîde-i Dimyâtiyye Şerhi*, eserin ketebe kaydından öğrendiğimiz kadarıyla 1180/1766-67'de kaleme alınmıştır. 232 beyitten oluşan bu eserin 64 beyti kaynak metne, 168 beyit ise Hüseyin Rıfkî'ye aittir. Hüseyin Rıfkî, kaynak beyti bir beyit ile tercüme ettikten sonra, müteakip beyitlerde ilgili beytin havassına dair bilgiler verir. Rıfkî'nin aruz veznini kullanma konusunda pek başarılı olduğu söylenemez. Birçok beyitte veznin aksadığı görülmektedir. Edebî nitelikleri haiz olmaktan hayli uzak görünen eser, esmâ-i hüsnânın ve havassının halk tarafından öğrenilmesine matuf olarak kaleme alınmış intibahı uyandırmaktadır.

Çeviri Yazılı Metin

Hâzâ Esmâü'l-Hüsnâ Ma' a'ş-Şerh-i Nazm-ı Dimyâtî

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[1^b]

بَدَأْتُ بِبِسْمِ اللَّهِ وَالْحَمْدِ أَوْلَا

8 عَلَى نِعْمٍ لَمْ تُحْصَنَّ فِيمَا تَنْزَّلَا

فَمِنْهَا تَنَاءُلِإِلَاءِهِ بِنَفْسِهِ

9 نَفْسِهِ إِذْ لَيْسَ يُحْصِيهِ مَنْ تَلَا

فَمِنْهَا صَلَاةُ اللَّهِ تَمَّ سَلَامُهُ

10 عَلَى الْمُصْطَفَى سِرِّ الْوُجُودِ الْمَكْمَلَا

وَمِنْهَا إِذَا حَلَّ أَمْرٌ مَا أَهَمَّهُ

11 تِلَاوَةُ أَسْمَاءِ الْإِلَاءِ إِذَا خَلَا

فَنَسَأَلُكَ اللَّهُمَّ أَمْنَا وَرَحْمَةً

12 وَصَبْرًا أَجْمِيلاً دَائِمًا مُتَقَضَّلًا

وَكُنْ يَا رَجِيمٌ رَاجِمًا ضَعُفَتْ قُوَّتِي

13 وَيَا مَالِكُ كُنْ لِي نَصِيرًا أَوْمُونِيلاً

1. Yâ Rahîm esirge za' fim 'acziimi bildiñ benim
Yâ Melik Nâsır mü'emmil ol baña eyle 'aâtâ
2. Günde yüz kez okuyan halkın kulûbunda temâm
Ola merhûm kendi qalbinde şafâ bula ğinâ
3. Kim zevâl vaqtinde yüz gülmese müdâvim ola
Her küdüretten emânı tola qalbine şafâ
4. Kim şabâh namâzı şoñunda oqursa yüz 'aded
Qalbine tolar ğinâlar yâhud ol mâllar bula

⁸ "Allah'ın ismiyle başlar, bizlere verilen hadsiz hesapsız nimetlere hamd ve sena ederim".

⁹ "Allah'ın verdiği nimetlerden biri de bizzat Allah'ın kendisini medih ve sena etmesidir ki, bu nimet ve senayı okuyanlar bunları asla sayamazlar".

¹⁰ "Bu sonsuz nimetlerden birisi de yüce Allah'ın varlığının sırrı ve bütün kemal sıfatlarla mücehhez Peygamber'e salat ve selamıdır".

¹¹ "Yine bu değerli nimetlerden biri de insana hüznün ve keder indiği zaman Yüce Mevla'nın isimlerini herkesten uzak ve yalnız bir şekilde tilavet etmesidir (ki bu yolla insanın gam ve kederi zail olmaktadır)".

¹² "Ey Allahım! Senden emniyet ve rahmet (dilerim). Verdiğin güvenle bende hiçbir korku ve endişe bırakma ey Rahman".

¹³ "Gücümün zayıflığına karşı sen merhamet et ey Rahîm (olan Allahım). Bana yardımcı ve sığınak ol ey (her şeyin sahibi) Mâlik (olan Allahım)".

وَيَارَبُّ يَا قُدُّوسُ كُنْ لِي مُنْتَرَهَا
 14 وَلِلشَّرِّ سَلَامًا يَا سَلَامٌ مُبَدَّلًا

[2^a]

5. Beni yâ Kıddûs yâ Rab şerr olandan kırtarıp
Eyle tebdil şerr hayra yâ Selâm benden gedâ
6. Hâlvet içre günde biñ kez okusa kırk gün
Birike tağılmış işi gide andan her belâ
7. Bula kıvvet ‘ilm içinde okusa hasteye yüz
Tiz hâlâş ola marâzdan vire Hâkık aña şifâ
8. Zülme olan mübtelâ olsa müdâvim hâk durur
İzn-i Hâkla ol bulur andan hâlâş bî-merâ

وَيَا مُؤْمِنُ هَبْ لِي أَمَانًا مُسَلَّمًا
 15 وَسِنْرًا عَمِيمًا يَا مُهَيْمِنُ مُسْبِلًا

9. Baña yâ Mü`min bağışla luğf idüp emn ü emân
‘Aybıma setr-i ‘amemle yâ Müheymin ört ridâ
10. Hıfz arta ger müdâvim olsa buña ey ahî
Şıdk-ı îmân bula kıvvet gide nisyân-ı hağâ

أَزَلُّ يَا عَزِيزُ الذَّلَّ عَنِّي فَلَمْ أَزَلْ
 16 بِعِرْكَ يَا جَبَّارُ مُكْفًا مُجْمَلًا

11. Ey ‘Azîz zillet[i] benden eyle zâ`il kâfi ol
‘İzzetiñle eyle yâ Cebbâr muhammil fi`l-verâ
12. Kırk güne dek günde kırk kez dese bunu bir kışi
Ol ğınâ bula ‘azîz ola bu hâlka reh-nümâ
13. Kimseye olmaya muhtâc kâfidir Mevlâ aña

14 “Ey Kıddûs (olan Allahım), beni şerlerden münezzeğ ve beri kıl ey Rabbim. Kötülük ve hatalarımı iyiliğe çevirip beni kusur ve ayıplardan salim kıl ey Selâm (olan Allahım)”.

15 “Ey (kullarını korku ve kötülüklerden emin kılan) Mü`min (olan Allahım), en büyük saadet olan iki cihan emniyetini bana bağışla, beni (dünya ve ahirette rezil ve rüsva olmaktan) geniş perdenle koruyup kolla ey Müheymin (olan rabbim)”.

16 “Zillet ve aşığılanmışlığı benden gider ey Aziz (Allahım), böylece ben aciz kulun senin yardım ve lütfuna nail ve senin lütuf ve kereminle saygın biri olayım ey Cebbâr (olan Allahım)”.

16 “Ey (azameti akıl ve hayale sığmayan) Mütekebbir (olan rabbim), kibre bulaşmış kimseleri hakir ve zelil eyle, beni kibre bulaşmış bu kimselerin şerrinden emin ve uzak eyle ey Hâlik (olan Allahım)”.

Görmeye zillet cihânda ol müdâvim yâ Fetâ

14. ‘ Asker-i düşmâna karşı diyüp Allâh aña
Eylese bir kez işâret inşâllâh ol hûr-zıyâ
15. Geh hâzarda geh seferde zâlimînden şıkıla
Kim dese yigirmi birer her şabâh her mesâ

وَأَصْغِرُ وَضَعُ ذَا الْكِبْرِ يَا مُتَكَبِّرُ
17 وَيَا خَالِقُ اجْعَلْ لِي عَنِ الْخَلْقِ مَعْرَلاً

16. Kibr edeni alçaq eyle yâ Mütekebbir İlâh
Ver baña ‘ uzlet bu hâlkdan bulayın ben Ma‘zilâ
17. Kim uşanmayıp müdâvim olsa buña ol bula
Dürlü kuvvet her işinde olmaya mağlûb şehâ
18. Ehline kıble’l-cimâ‘ bir kişi dese on kere
Aña erkek şâlih oğlan vere eyle ictirâ

[2^b]

19. Yitigi ve gâ’ibi olan dese beş biñ bunı
İzn-i Hâkıkıla bula anı bu durur ni‘me’l-edâ

وَيَا بَارِيَّ الْأَنْفَاسِ قَدِّبْتَ مُبْرِيَّ
18 بِكَ السُّقْمُ عَنِّي يَا مُصَوِّرُ رَوْلاً

20. Ey nefisler hâlk edici Bârî etdim ben seni
Sakam-ı ‘ aybdan münezzeh yâ Musavvir zevvilâ
21. Bunı zâkir olana bağı kapılar açıla
Kurtulur cümle belâlardan açılır bâb-ı ğınâ
22. Bir pirinc levh üzre naqş edip deliniñ boynuna
Aşa bunı nâfi‘ ola ‘aqlı bulısar cilâ
23. Kim müdâvim olsa buña mâl ü mîve çok ola
Evli olmayan ‘avâkır oğusa kıble’l-mesâ
24. Oruc olup kıble’l-iftâr ‘avrat er olalar
Yüklü ola ‘avn-ı Hâkıkıla eyleme buna merâ’

¹⁸ “Ey (yaratılmışlara) nefes (bahşeden) Bârî (olan Allahım), ben derdimi sana havale eyledim, benim derdime derman ol ve şifamı ver ey (bütün varlığı en güzel şekilde tertip ve düzene koyan) Musavvir (olan rabbim)”.

سَأَلْتُكَ يَا عَفَّارُ عَفْوًا وَ تَوْبَةً
 19 وَيَا لِقَهْرٍ يَا قَهَّارُ خُذْ مِنْ تَحِيٍّ لَا

25. Saña istedim yâ Ğaffâr ‘afv-ı tevbe kııl meded
 Ola yâ Kâhhâr mâ’hûn hîle-bâz olan ‘adâ
26. Pes şalât-ı Cuma‘a’dan deseler kez yüz bunı
 Mağfîret âşâr-ı zâhir ola aña ey fetâ
27. Kim müdâvim olsa ħubb-i dünye ħalbinden gide
 Mâsivâyı Hağ gözüne olmaya zerre şehâ
28. Düşmeni üzre aña nuşret zuhûr ede temâm
 Tevbesi oldı ħabûl Hağ sevdi anı bî-merâ

وَهَبْ لِي يَا وَهَّابُ عِلْمًا وَ حِكْمَةً
 20 وَاللَّزْزُقِ يَا رَزَّاقُ كُنْ لِي مُسْتَهْلًا

29. Sen bağışla ‘ilm-i ħikmet baña yâ Vehhâb meded
 Rızkıma olğıl müsehhil eyle yâ Rezzâk ‘atâ
30. Gün doğarken nışf-ı leylde diyeniñ ola helâk
 Düşmeni itmeye şekki oğuya budur du‘â

اللَّشْدِيدِ الْبَطْشِ تَمَى قَهَّارِيَا يَا جَبَّارُ يَا
 21 عَلَا وَتَعَدَا ظَلَمْنِي مِمَّنْ حَقِّي خُذْ

31. Kim müdâvim olsa ħuşluğda kılup bir iki rek‘at nemâz²²
 Hâşıl ola aña heybet dağı iclâl-i ğimâ

[3^a]

32. Buna mâllar verile ħacâtı bite pes anıñ
 Beg kıatında ħâzî yanında diyeler merħabâ
33. Pes taleb vağtinde diye yedi kez dağı bunı
 Hem yigirmi gün diyen bulur fehim ‘ağl u zekâ

¹⁹ “Ey (günahları örten ve çok mağfîret eden) Ğaffâr (rabbim), senden affımı ve tövbemin kabulünü dilerim, (her şeye, her istediğini yapacak surette, galip ve hâkim olan) Kâhhâr rabbim, hîle ile zarar vermek isteyenleri kahrınla çekip al”.

²⁰ “Ey (karşılık beklemeden, bol veren), Vehhâb (rabbim) ey (rızkıları veren) Rezzâk (rabbim), bana rızkıyı kolaylıkla ulaştır”.

²¹ “Ey (dilediğini yapan) Cebbâr (rabbim), ey yegâne kudret sahibi Kâhhâr (rabbim), bana karşı zulmedenlerden ve haddi aşanlardan hakkımı al”.

²² Bu hâliyle beytin vezni aksamaktadır.

34. Haste vü mecnûn-ı mescûn dese yüz kez bunı
Cem' den soñra ħalâş vire aña Raĥmân Ĥudâ

وَبِالْخَيْرِ يَا فَتَّاحُ فَافْتَحْ وَبِالْهُدَى
وَبِالْعِلْمِ كُنْ لِي يَا عَلِيمٌ مُفَضَّلًا²³

35. Baña yâ Fettâĥ aç sen bâb-ı ĥayrı yâ ' Alim
' İmler ile mufazzıl eyle iĥsân hem Ĥudâ
36. Bir kişi kılsa şabâĥı ĥosa gögsüne elin
Bunı yüz kez altmış oĥusa ĥalb olur şâhir şehâ
37. Her işi âsân olur hem rızĥına tesyîr verir
Daĥı nisyanın giderir anîñ ol ' allâm Ĥudâ
38. Her şalât soñunda diyen daĥı dâ'im oĥuyan
Keşf-i ĥâle vâşıl ola ehl-i ' irfândan vâlâ

وَيَا قَبِضُ أَقْبِضْ رُوحَ كُلِّ مُعَانِدٍ
وَيَا بَاسِطَ التَّعْمَاءِ زِدْنِي تَجْمُلًا²⁴

39. Her mu'ânid rûhını ĥabz eyle yâ Ķâbiz meded
Eyle yâ Bâsiř ni' amlar feyziñi baña cilâ
40. Bir kişi kırĥ loĥmaya yazsa her gün birin yesen²⁵
Yese açlıĥdan ĥiç elem görmeye ol zü'l-ĥayâ
41. Hem şalât-ı şubĥ soñunda on kerre dese bunı
Rızĥına vüs' at vire Ĥaĥ ĥalbine şola ĥinâ
42. Daĥı on kez oĥuya dördüncüde elin göge
Ķaldırıp sürse yüzine bula envâ'-i ziyâ

بِعِرْكَ قَدْرِي يَا مُعَزَّزُ
مُذِلُّ فَكُنْ لِلظَّالِمِينَ مُذَلَّلًا²⁶

43. ' İzzetiñle yâ ' Azîz ĥadrim benim

²³ “(Her türlü müşküleri açan ve kolaylaştıran, darlıktan kurtaran) Fettâĥ (rabbim), bana hayırlı kapılar aç, (gizli açık, geçmiş, gelecek, her şeyi en ince detaylarına kadar bilen) Alim (rabbim), göstereceğim doğru yol ve bilgi ile beni başkalarına üstün kıl”.

²⁴ “(Dilediğine darlık veren, sıkı, daraltan) Kâbid (olan Allahım), hakkı inkâr edenlerin ruhlarını kabz eyle, (dilediğine bolluk veren, açan, genişleten) Bâsit (olan rabbim), bana verdiği iyilikleri artır”.

²⁵ Bu hâliyle beytin vezni aksamaktadır.

²⁶ “(Dilediğini aziz eden, izzet veren) Muizz (Allahım), benim derecemi muazzez eyle, (dilediğini zillete düşüren) Muzil (rabbim), zalimleri zillete düşür”.

Sen Müzillsin zâlimîni kıl müzellil dâ'imâ

44. Bir kişi okusa beş yüz Haqq ola kâfi aña
Zâlimînden vire emni hâcetiñ ide revâ

45. Vere rif' at kalb-i nâsa göstere anı mehîb
Korkulur andan o hiç korkmaya gayrıdan dilâ

[3^b]

46. Cum'a işneyn gecesinde kırkır okusa bunu
Vere heybet düşmen üzre düşmeni odlar duta

وَيَاخَافِضُ الْخُفِضِ قَدْرَ كُلِّ مُعَارِضٍ
وَيَا رَافِعُ ارْفَعِي عَلَيَّ رَغْمَ مَنْ قَلَا²⁷

47. Eyle yâ Hâfîd mu'ârız kadrini alçaq müdâm
Kadrini eyle yâ Râfi' helâk olsun 'idâm²⁸

48. Bir kişi secdede yetmiş beş okusa bu sitemi²⁹
İtse düşmen çün du'âyı Haqq halâş ide şehâ

49. Vire rif' at okuyana derde uğraya hasûd
Bu iki ism-i 'azîze meşgûl olsa dâ'imâ

سَمِعْتَ دُعَايِي يَا سَمِيعُ فَكُنْ إِذَا
بَصِيرًا بِحَالِي رَاجِمًا مُتَقَبَّلًا³⁰

50. Sen işitdiñ yâ Semî' benim du'âmı yâ Başîr
Hâlîme rahm eyle eylegil kabûl itdim du'â

51. Müşterî gününde beş yüz dese ger ba'de'd-đuḥâ
Haq icâbet-i da'vet ide ola haqlar esnâ

52. Cum'a kılsa dese yüz açıla ebvâb-ı hayır
Vire tevfiq hayr işe hem kavlı-i hayra ol Hudâ

53. Zîrâ bilir her kulunuñ hâlin işidir sözüñ
Turma imdi it tazarru' dime şubhıla mesâ

²⁷ “(Dereceleri alçaltan) Hâfîd (rabbim), hakka muhalefet edenlerin mertebelerini alçalt, (şeref verip yükselten) Râfi' (rabbim), bana buğzeden düşmanlarıma karşı benim derecemi yükselt”.

²⁸ Bu hâliyle beytin vezni aksamaktadır.

²⁹ Bu hâliyle beytin vezni aksamaktadır.

³⁰ “(Her şeyi en iyi işiten) Semî' (Allahım), duamı işitiyorsun, öyleyse (gizli açık, her şeyi en iyi gören) Basîr adınla halimi görüp bana merhamet et, dualarımı ve tövbelerimi kabul eyle”.

إلى حكيم أشكو ظلاماً معتدياً
هُوَ الْعَدْلُ كَمْ أَرَدَى ظُلُومًا وَجُنْدًا³¹

54. Yâ Hakem etdim şikâyet düşmeniñ zulmün saña
Yâ ‘ Adil niçe zalûmı eyledin ihlâk fenâ
55. Kime kim teşhîr kırup isterse yazsın beytimi
Leyle-i cum‘ a yigirmi göstere kim ol fetâ
56. Yiye ol etmek kabuğuñ halk musahhar olalar
Emrini anıñ tütalar ger eger bây [u] gedâ
57. Vâli ‘ âlim olsa meşgûl dünyede kudret bula
Zîrâ şekvâsın o ‘ Adl’e eyledi ‘ arz meh-liqâ

لَطِيفٌ بِحَالِي رَاحِمٌ لِشَكَايَتِي
خَيْرٌ بِضَعْفِي إِنْ تَضَائِقْتُ حَلَاً³²

58. Yâ Laţîf hâlimi bildiñ eyle raħm etdim saña
Ey Ĥabîr za‘ fımı bildiñ tırılırsam ver şifâ

[4^a]

59. İncidir kimse olursa okusun leyl ü nehâr
İde ıslâh hâlini Ĥabîr Laţîf budur ricâ

وَلَا زِلْتُ أَهْوُوَ وَالْحَلِيمُ مُسْتَنْزَرٌ
وَرَبِّي عَظِيمٌ الْعَفْوَانُ زِعْتُ أَمَهْلًا³³

60. Yâ Halîm setr eyle ‘ aybım yâ ‘ Azîm ‘ afv eylegil
Tayanırsam ver baña mühlet efendim ver ‘ atâ
61. Bir kişi yazsa bu beyti kâğıda yusa anı
Ol şuyı şaçsa ĥazâ’in mâlını itse recâ
62. Ola maħfûz hem mübârek ġark [u] ĥarqdan hem emîn

³¹ “Düşmanlarımın bana yaptıklarını (mutlak hâkim, hakkı batıldan ayıran, hikmetle hükmeden) Hakem (olan Allah)’a şikâyet ediyorum, (mutlak adil, çok adaletli) Adl (olan Allahım) nice zalim ve acımasızları yerle yeksan etmiştir”.

³² “(Lütuf ve ihsan sahibi olan, bütün incelikleri bilen) Latif (rabbim) bana lütfuyla muamele eder ve benim şikâyetlerime rahmetiyle karşılık verir, (olmuş olacak her şeyden haberdar) Habîr (Allahım) benim zayıflığımı bilir ve dara düşersem müşkülâtımı halleder”.

³³ “Ben hep nefsiime uydum ve uymaktayım, oysa (cezada acele etmeyen, yumuşak davranan) Halîm (rabbim) benim suçlarımı hep örtmektedir, ben günah işledikçe (büyüklükte benzeri olmayan, pek yüce) Azîm (rabbim) beni hemen cezalandırmak yerine bana affıyla muamele edip (tövbe için) zaman tanımaktadır”.

Bulmaya düşmen zafer hiç bula devletle nemâ

عَفُورٌ أَقِيلٌ وَاعْفِرْ ذُنُوبِي وَ عَشْرَتِي
شُكُورٌ قَوْلِ الشُّكْرِ قَلْبِي الْمَغْفَلَا³⁴

63. Yâ Ğafûr eyle ikâle yarlığa itdim günâh
Yâ Şekûr bağışla ğâfil kalbime şükr [ü] şenâ
64. Okuyandan cümle âlâm def olur ey nîk-nâm
Yarlıgar tevbe ideniñ her günâhıñ ol Hudâ
65. Yazsa üç kez okusa maħmûm boynuna bunu kişi³⁵
Dağı dîķu'n-nefes emrâzına olur bu şifâ
66. İçe şuyun gövdesine sûre bulur 'âfiyet
Gözünüñ nûrı ziyâde ola bula ol şınâ
67. Yaza kırk bir sûre göze götüre başında hem
Rızķına vüs'at verile olmuş iken ol gedâ

وَأَعْلِ مَقَامِي يَا عَلِيٌّ فَلَمْ يَزَلْ
بِذِكْرِكَ قَدْرِي يَا كَبِيرٌ مُبْجَلًا³⁶

68. Sen maķâmıñ 'âlî eyle yâ 'Alî olsun yüce
Kibriñile yâ Kebîr kıdrim mübeccel kıl Hudâ
69. Yazsa küçük boynuna aşsa vü ğarîb boynuna
İzn-i Haķķıla büyüye küçük ol vâşıl şehâ
70. Vaţanına ol ğarîb bir yaña tağılmış işi
Ger faķîr götürse bula ol ğınâ-ender-ğına
71. Bir ta'âma okuyup er ile 'avrat yeseler
Sevişeler borclu olursa ede borc Haķ edâ
72. Okusa ma'zûl menâşıbdan ola maşşıb hemân
Mertebesinden ziyâde mertebe bula dilâ

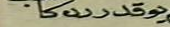
³⁴ “Ey (affi, mağfireti bol) Ğafûr (Allahım), günahlarımı ve hatalarımı bağışla, (az amele çok sevap veren) Şekûr (rabbim), kalbimde sana şükrü daim kıl ve beni şükredenlerden eyle”.

³⁵ Bu hâliyle beytin vezni aksamaktadır.

³⁶ “Ey (yüceler yücesi, çok yüce) Alî (Allahım), her iki cihanda benim derecemi yüksek kıl, (büyüklükte benzeri olmayan, pek büyük) Kebîr (rabbim), senin yüceliğın sayesinde benim derecem de yüce olsun”.

[4^b]

حَفِيطٌ لِرِّوَجِي لَا يُؤَدُّكَ حَفِطَهَا
مُؤَيَّبٌ فَكُنْ لِلْفُوتِ يَا رَبَّ مُرْسِلًا³⁷

73. Yâ Hafîz hıfz eyle rûhum ³⁸
Yâ Mukît kûtumı gönder kulumı itme cüdâ

74. Bunı okuyan getiren kendiye ta'lik eden
Berekât bula her işde görmeye ızrâr dilâ

75. Bardağ üzre okuyup şuyunu içse bir kişi
Görmeye seferde güçlük emn [ü] râhat ola

76. Menzile vuşlat bula sâlimîn ü gâlibîn
Oğu bile sûre-i *Îlâf*'ı sen ey meh-likâ

ذِمَامُكَ حَسْبِي يَا حَسِيبُ فَاحْمِنِي
وَأَنْتَ جَلِيلٌ كُنْ لِقَدْرِي مُجَلَّلًا³⁹

77. Yâ Hasîb sensin baña kâfi umûrumda hemân
Yâ Celîl eyle mücellil ola kağrim ben şiyâ

78. Bir kişi kable't-ţulû' kable'l-gurûb her gün bunı
Yedi yüz nefsi vü 'ıyâli üstüne ey zü'l-ğayâ

79. Emn [ü] râhat vere Allâh her belâdan bî-gümân
Müşterî gününde ola vird edene ol fetâ

كَرِيمُ الْعَطَا يَا رَبَّ أَجْزَلُ عَطِيَّتِي
رَقِيبٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ يُكْفِي إِذَا كَلَّا⁴⁰

80. Ey Kerîm eyle 'ağâñı sen baña ecr-i cezîl
Yâ Raqîb a' dâniñ üzre kâfisin eylese kelâ

³⁷ “(Her şeyi koruyucu olan) Hafîz (Allahım), benim ruhumu kötülüklerden ve cezadan korumak sana ağır gelmez, (her yaratılmışın rızkını, gıdasını veren, tayin eden) Mukît (rabbim), benim kalbime güç ve kuvvet ver”.

³⁸ Kelime/ibare, okunamamıştır.

³⁹ “Ey (kulların hesabını en iyi gören) Hasîb (Allahım), senin verdiğin güvenlik ve emniyet bana yeter, beni koru, sen (celal ve azamet sahibi olan) Celîl'sin, benim her iki cihanda şanımlı yüce kıl”.

⁴⁰ “(Keremi, lütuf ve ihsanı bol, karşılıksız veren, çok ikram eden) Kerîm (Allahım), ey rabbim, bana verdiğin ihsanları artır, sen (her varlığı, her işi her an görüp, gözeten, kontrolü altında tutan ve) nefis gibi bana düşmanlık eden düşmanlarıma karşı Rakîb'sin, bu düşmanlıklar arttığı zaman sen bana yetersin”.

81. Uyku vaktinde müdâvim olsa bula ol şeref
Cümle ‘ âlemde mükerrem ola etmesin merâ
82. Ey Kerîm Vehhâb Muttavil ismine meşgûl olan
Bula envâ‘ -1 ni‘ metler ola meşhûr fi’l-melâ
83. Hâmile ‘ avret üstüne oğunsa pes şaklıya
Mevlâ saqağdan vere hem erkek yâhûd nisâ

دَعَوْتُ مُجِيبًا أَمْرًا مُتَقَبَّلًا
كَثِيرَ الْعَطَايَا وَاسِعَ الْجُودِ مُجْرَلًا⁴¹

84. Yâ Mucîb eyle du‘ âmı sen kabûl eyle emân
Eyle yâ Vâsi‘ Kerîm sen et ecirler dilâ
85. Kim du‘ âsında oğunsa tez bula hâcâtını
Bağlana tâli‘ i üzre halk lisânı bî-merâ

[5^a]

86. Kim müdâvim olurısa şadr-1 vâsi‘ ola hem
Rızıkına vüs‘ at ü kalbine viriser tola gınâ

مَجِيبٌ فَمَجْدٌ شَرَعُ ذِكْرِي لَدَى الْوَرَى
وَ يَا بَاعِثُ ابْعَثْ جَيْشَ نَصْرِي مُهْرَوْلًا⁴²

87. Yâ Mecîd halk içre andır ben kulun hayr ile yâd
Dağı yâ Bâ‘ iş bu nuşruñ ‘ askerîñ gönder baña
88. Uyku vaktinde elin gögsine koyup oğusa
Yüz ‘ aded kalbi münevver ola hikmet bula tâ
89. Zâhiri mi söyledin hakîmdir sen hod insân-1 kelîm⁴³
İ‘ tîkâdîñ muhkem eyle yok mecâl aña dilâ

شَهِيدٌ عَلَى قَوْمٍ بِمَا كَانُوا مِنْهُمْ
فَبِ الْحَقِّ خُذْ بِلِئَالٍ مِنْهُمْ مُعْجَلًا⁴⁴

⁴¹ “Bana dua ediniz diye emreden, bu duaya icabet eden ve karşılık veren, ihsanı bol, kerem ve lütfu geniş Allah’a dua ediyorum”.

⁴² “(Her türlü övgüye layık bulunan) Mecid’sin sen ey Allahım, halk nezdinde benim adımla övgü ile andır, (ölüleri dirilten) Bâ’is rabbim, bana yardım askerlerini tez gönder”.

⁴³ Bu hâliyle beytin vezni aksamaktadır.

⁴⁴ “(Her zaman her yerde hazır ve nazır olan) Şehid Allahım, sen herkesin neler yaptığını iyi bilensin, (varlığı hiç değişmeden duran, var olan, hakkı ortaya çıkaran) Hakk adınla düşmanlarımdan intikamımı tez al”.

90. Yâ şehîd kıomam ne derse sen bilirsin gizli yok
Saña yâ Hağ kıl mu' accel intikâmı yâ Hudâ
91. Vâlideyne 'aşî olan cephesine yapışup
Oğusa biñ kez bu beyti ola ol mûti' dilâ
92. Erini sevmeyene oğusalar biñ kez bunı
Ol kadar ide muhabbet olmaya ondan cüdâ
93. Bir murabba' kâğıda yazsa alsa kefine bunı
Elini kaldırsa göge hem hâceti ola revâ

وَأَنْتَ وَكَيلِي يَا وَكِيلُ عَلَيْهِمْ
فَحَسْبِي إِذَا كَانَ الْقَوِيُّ مُوَكَّلًا⁴⁵

94. Veyâ vekîl sensin vekîlim bekleğil yâ Hasîb
Ol Kavî ola müvekkil yoluña cânım fedâ
95. Kim ki qorksa her meşâ'ibden oğusun beytimi
Aça Hağ ebvâb-ı hayrı şarf andan ede belâ
96. Ger za'if oğursa bula kuvvet-i himmet kavî
Oğusa mazlûm biñ kez manşûr olup qurtıla

حَمِدْتُ حَمِيدًا لَمْ يَزَلْ مُتَفَضَّلًا
وَ مُخْصٍ لِمَنْ عَادَى مُبِيدًا وَ مُخْذَلًا⁴⁶

97. Ola meşğûl evliyâdan ola zakîr fi'l-verâ
Hem yigirmi gün yigirmi etmege oğusa tâ
98. Kim müdâvim olsa buña ol bula mâl-i keşîr
Yedi gün evinde halvet eylese ol meh-likâ

[5^b]

99. Bu yigirmi etmegi bir hoşça hıfz eyleyüp
Yiye her günde birin halk musahhârdır aña

بَدَأَتْ بِجُودٍ مِنْكَ يَا مُبْدِي الْعَطَا
وَ أَنْتَ مُعِيدٌ كُلَّمَا فَاتَتْ أَوْ خَلَا⁴⁷

⁴⁵ "(Kendisine tevekkül edenlerin işlerini en iyi neticeye ulaştıran) Vekîl (Allahım), sen insanlara karşı benim vekilimsin, zaten (kudreti en üstün ve hiç azalmayan) Kavî rabbimin bana vekâleti de kâfidir".

⁴⁶ "(Her türlü hamd ve senaya layık olan) ihsanı hep bol Hamîd ve düşmanı yok edip zillete düşüren (yarattığı ve yaratacağı bütün varlıkların sayısını bilen) Muhsî Allah'a hamdederim".

100. Dağı yâ Mübdî' -i ' aţâ ki ibtidâdan mazharım
Yâ Mu'îd döndürme beni 'aksine biziz gedâ
101. Yüklü ' avret  adına o unsa bu beyti h m m
D şmeye evl di anıñ y z o ursa ol dil 
102. G nde kırk d rt kez o usa muţţ li' ola tem m
Ol hav şş-ı '  leme erv h-ı 'ulviyye Őeh 
103. Her cihetden c mle h c tdır musah hir z kire
Z r  m bdi' -i Mu' de eyler ol d 'im nid 
104. Biñ kez vey  iki biñ kez o uyan hayr n kişi
Hayreti z 'il olup ol bula eŐn f hez 

وَمُحْيِي فَوْسَخَ لِي حَيَاةً نَفِيسَةً
48 مُمِيتٌ فَعَجَّلَ مَوْتَ حَصْمِي مُنْكَلًا

105. Dağı y  Muhy  eyi dirlik verip  albim dirilt
Y  M m t ta' c l edip mevt-i haŐma ver rız 
106. Pes  ar r 'l-celse  or usı olan  ok o usun
Bula  lfet gide vahŐet  albi bula pes hay 
107. H lk i  at etmeyen meŐ ul olursa olur mu i
C mle h lk sem' n   t ' n diyiser her dem a a
108. Bunu  z y z biñ o uyan olmaya haŐte
 ll   l m hastalığı yok durur a a dev 

وَ يَا حَيِّ أَحْيِ مَوْتَ قَلْبِي قَلَمَ أَزَلٍ
49 بِذِكْرِكَ يَا قَيُّوْمُ مَا دُمْتُ مُوصِلًا

109. Dağı ey Hayy  albimiñ mevtini gider ver hay t
Zikriñ ile dağı  ayy m sen eyle p r- iy 

47 "K inatı (maddesiz,  rneksiz yaratan) M bdi' (Allahım), senin l tuf ve kereminle dua ve niyaza baŐladım, (mutluluk, nimet, Şeref, meziyet, sihat ve afiyet gibi) elimizden giden her Şeyi (yarattıklarını yok edip, sonra tekrar diriltecek olan) Mu' d adınla bizlere tekrar ver".

48 "Ey ( hya eden, dirilten, can veren) Muhy  (Allahım), bana rızkı bol ve geniş bir hayatı yaŐamamı nasip eyle, ey (her canlıya  l m  tattıran) M m t rabbim, hasmımın  l m n  hızlandırıp acilen helak eyle".

49 "Ey (ezeli ve ebedi hayat sahibi) Hayy (Allahım), kalbimden korkuyu giderip emniyet ihsan eyle, (varlıkları diri tutan, zatı ile kaim olan) Kayy m (rabbim), ben yaŐadık a seni (ve bana verdiğin nimetleri ve sana itaatini) hep anayım".

110. Ger hayâtı dâ'im istersen oğu bu ismi sen
Her belâdan kırtulasın eyleme buña merâ
111. Oğusa tenhâca yerde her gün on altı bunı
Her belâdan kırtulasın eylemeye keyd-i şeytândan merâ
112. Diyeler yâ Hayy yâ Kayyûm kırk kez şebîn
Kalbine dürlü hayâtı her gün ey nûr-ı Hudâ

[6^a]

113. Dağı *lâilâheillâ* diye olmaya kesûl
Kalbi ölmeye o şahşîñ bula envâr-ı ziyâ

و يَا وَاجِدُ أَوْجِدْ لَنَا كُلَّ بُعِيَّةٍ
50 و يَا مَاجِدُ مَجِدْنِي وَ كُنْ لِي مُعَوَّلًا

114. Her murâdımı yâ Vâcid eyle icâd lûtfıla
Eyle yâ Mâcid beni temcîd bulayın ben 'alâ
115. Gide andan her küdürât u süsden kırtula
Açıla ebvâb-ı 'irfân keşf ola 'arz u semâ

و يَا وَاجِدُ مَالِي سِوَاكَ مُفْرَجٌ
51 و يَا أَحَدُ فَرَجٍ وَقُلْ هَمَّكَ أَنْجَلًا

116. Yok müferrih baña gayrı sen et yâ Vâhid meded
Yâ Şamed tefrîh edip kıl gönlümi incilâ
117. Kim ki meşgûl olsa biñ kez havf-ı halk andan gide
Çekmeye rızkına kaygı görmeye hergiz belâ
118. Korksa şeytandan kişi oğuya dört yüz kez bunı
Günde vaqti ide duhâdan sonra bunı ey meh-likâ⁵²
119. Üç yüz elli günde oğursa bunı bir kimse kim
Tutmıya açlık illâ men hayr kullarına Hudâ

و يَا قَا دِرْ أَهْلَكَ عَدُوِّي بِكَيْدِهِ

⁵⁰ "(Kendisinden hiçbir şey gizli kalmayan, istediğini, istediği vakit bulan ve müstağni olan) Vâcid (rabbim), bize senin rızan olan her nimeti ihsan eyle, (kadri ve şanı büyük, keremi, ihsanı bol olan) Mâcid (Allahım), beni her türlü şerefle şereflendir, benim dayanağım ol".

⁵¹ "(Zat, sıfat ve fiillerinde benzeri ve ortağı olmayan, tek olan) Vâhid ve Ehad (Allahım), benim senden başka kurtarıcım yok, beni sıkıntılarımından kurtar ve "dertlerin bitti" de.

⁵² Bu hâliyle beytin vezni aksamaktadır.

وَن يَا مُقْتَدِرُ أُرِدِ الْكُدُوبَ الْمَقْوَلَا⁵³

120. Dağı yâ Kâdir helâk düşmenimi gîdî eyle
Muqtedirsin nicesin etdiñ helâk kanâ
121. Ger ‘ibâdetde olan desin yüz kez bunu
İki rek‘at kılsın ol ba‘de zıkr-i Hudâ⁵⁴
122. Bula kuvvet bula lezzet hîç uşanmıya oğuñ
Her vuzû soñunda derse qahr ola ehl-i fenâ
123. Uyğudan uyansa dese ede tedbîr işini
Ol Hudâ-yı lâ-yezâl itmese muhtâc ber-fetâ

وَن لَا زَالَ ذِكْرِي يَا مُقْتَدِمُ فِي الْعُلَا

وَن ذِكْرُ عَدُوِّي يَا مُؤَخَّرُ أَسْفَلَا⁵⁵

124. Yâ Muqaddem eyle zıkrim sen benim fevka’l-alâ
Düşmenümi yâ Mu’ahhir eyle ancak kıl helâk
125. Her kaçan girse şavaşa okusa bu beyti ol
Şaklaya Allâh belâdan ide nuşrı bî-merâ

[6^b]

126. Kim müdâvim olsa buña her qubuhdan kırtula
Aça taqvâ vü hayırlar bâbını Mevlâ aña

إِلَى السَّبْقِ فَلْ يَا أَوْلَ أَنْتَ أَوْلُ

وَيَا آخِرَ آخِرٍ لِي أَمْوُثُ مَهْلَا⁵⁶

127. Saña sebkat etmedi bir şey harem yâ Evvel⁵⁷
Beni ahir hatm et tevhid ile ver rızâ
128. Kim müdâvim olsa kim birikdire anıñ

⁵³ “(Dilediğini dilediği gibi yaratmaya muktedir olan) Kâdir (Allahım), düşmanımı kendi hilesiyle helak et, (dilediği gibi tasarruf eden, her şeyi kolayca yaratan kudret sahibi) Muktedir (rabbim), insanlara fiil ve sözleriyle zarar veren yalancı münafıkları tarumar eyle”.

⁵⁴ Bu hâliyle beytin vezni aksamaktadır.

⁵⁵ “(Dilediğini, öne alan, yükselten) Mukaddim (Allahım), benim adım ve şanıım yüce olsun, (dilediğini sona alan, erteleyen, alçaltan) Muahhir (rabbim), düşmanımın adı ve şanı ise zelil ve alçak olsun”.

⁵⁶ “Hak ve adaleti ortaya çıkar ey rabbim, çünkü sen (varlığı açık, aşikâr olan, kesin delillerle bilinen) Zâhir’sin, hakkı iptal edeni de tarumar eyle ey (akılların idrak edemeyeceği, yüceliği gizli olan) Bâtın (Allah’ım)”.

⁵⁷ Bu hâliyle beytin vezni aksamaktadır.

Her tağılmış işlerini ide ihsânlar Hudâ

129. Pes misâfir günde yüz kez okusa Hağ eyleye
Kalbinden iħrâc mâsivâyı vațana vâşıl kıla⁵⁸

وَأَطِّهِرْ إِلَهِي الْحَقَّ إِنَّكَ ظَاهِرٌ
59 وَيَا بَاطِنُ بَطْلٌ لِمَنْ كَانَ مُبْطِلًا

130. Hağkî zâhir eyle yâ Zâhir yok eyle bâtılı
Dağı yâ Bâtin helâk et mübtille ver sen fenâ
131. Buña hâsseten bu durur olsa müdâvîm bir kişi
İde izhâr-ı velâyet ‘ilm-i bâtin ol bula
132. Sâ‘at-i vaqt-i mübârek gözedip yüz kez dese
Bula ol sırr-ı hağikî ol şağş-ı ğarîbden ola Hudâ
133. İtdi ta‘lîm ba‘zî şağşa Hazret-i Hızr nebî
İki rek‘at kıla diye ‘alîme varınca tâ
134. Her ne hâcet dilerise vere Mevlâ-yı kerîm
El açan maħrûm döner mi eylemez red ol Hudâ

وَيَا وَالِيَّأُصْلِحْ وِلَاةَ الْأَنْامِ إِذْ
60 يَسِيرُونَ يَا مُتَعَالٍ بِالْعَدْلِ وَالْعُلَا

135. Ola meşğûl hâyiz ‘avret câh bula pes şalâh
Günde biñ kez yedi gün okusa ger ola ‘adâ

وَيَا بَرُّ اغْمِرْنِي بِبِرِّكَ وَالْكَفِينِي
61 زَوْلَا يَا تَوَّابُ تُبُّ وَتَقَبَّلَا

136. Levhile bunı yazıp balıĝa yutdursa hem
Eğüsiz halk bağlana üstüne anîñ bî-merâ
137. Her şabâh günde yüz altmış okusa bir kişi
Tevbesin Hağ kabûl ede anîñ ey zü‘l-hayâ

⁵⁸ Bu hâliyle beytin vezni aksamaktadır.

⁵⁹ “(Ezeli olan, varlığının başlangıcı olmayan) Evvel (Allahım), bana “razı olduğum kullarımın önündesin” de, (ebedi olan, varlığının sonu olmayan) Âhir (rabbim), bana senin adını tekrar ederek ölmeyi ve hüsni-hâtime nasip eyle”.

⁶⁰ “Ey (bütün kâinatı idare eden) Vâli (rabbim), halkın işlerini yürütenleri ıslah eyleyip düzgün ve salih kıl ki, adalet ve yücelikle hareket etsinler ey (son derece yüce olan) Mûteâli (Allahım)”.

⁶¹ “Ey (iyilik ve ihsanı bol, iyilik ve ihsan kaynağı) Berr (rabbim), beni hep iyilik ve ihsanına gark eyle, ey (tövbeleri kabul edip, günahları bağışlayan) Tevvâb (Allahım), benim tövbemi kabul et ve salih kullarımın arasına kat”.

138. Zâlimin üstüne on kez okuyan bula hâlâş
İzn-i Hâkla görmeye andan dahı artık cefâ

[7^a]

وَأَمَّا مَنْ تَقَىٰ رَبِّيَ انْتَقَمَ لِي مِنَ الْعَدَىٰ
وَجُدَّ وَاعْفُ عَنِّي يَا عَفُوًّا تَفَضُّلاً⁶²

139. İntikâm et düşmenime Müntakimdir bir adın
Yâ Gâfir ‘afv eyle beni it tafđil dâ’imâ

140. Düşmeninden intikâma ‘âciz olan okusa
Alıvere intikâmıñ Müntakim Bârî Hûdâ

141. Çok diyeniñ üstüne hem açıla ebvâb-ı hayr
Yeriñe tağılmış işi bula Mevlâ’dan rızâ

وَأَمَّا مَنْ تَقَىٰ رَبِّيَ انْتَقَمَ لِي مِنَ الْعَدَىٰ
وَجُدَّ وَاعْفُ عَنِّي يَا عَفُوًّا تَفَضُّلاً⁶³

142. Yâ Ra’ûf baña ra’ûf u müşfik ol sen sen Hûdâ
Mâlikü’l-mülksün zevâl yok itme ma‘zûl dâ’imâ

143. Hâl-i gâzabda bunu okusa on kez bir kişi
Dirse on kez de şalâvât ola sâkin bî-merâ

144. Bunu yazsa hem okusa bula ikrâmı temâm
Kim müdâvim olsa buna bula Hâk’dan hem gînâ

145. Kâlbini eyleye ‘ignâ vere şefkat râzıkı
Anı muhtâc itmeye bir kimseye ol Rezzâk Hûdâ

وَأَمَّا مَنْ تَقَىٰ رَبِّيَ انْتَقَمَ لِي مِنَ الْعَدَىٰ
وَجُدَّ وَاعْفُ عَنِّي يَا عَفُوًّا تَفَضُّلاً⁶⁴

146. Üstüme yağdır celâlet yağmuruñ yâ Zü’l-celâl
Saña yâde’l-ikrâm oldı çün şıfat-ı cûd [u] sehâ

147. Buna olan hem müdâvim bula ikrâm-ı kavî

⁶² “Düşmanlarımdan benim intikamımı al ey (intikam alan) Müntakim (rabbim), ey (günahları affetmeyi seven) Afüv (Allah’ım), bana kereminle lütfet ve günahlarımı bağışla”.

⁶³ “Ey (çok merhametli, pek şefkatli) Raûf (rabbim), beni rahmetinle esirge, benim her daim sığmağım ol ey (mülkün, her varlığın sahibi) Mâlikü’l-mülk (Allahım)”.

⁶⁴ “(Celal, azamet ve pek büyük ikram sahibi) Allahım, benim üzerime şeref ve saygınlığı bir yağmur gibi yağdır, kerem ve lütfun yağmur gibi beni kaplasın”.

Halk gözünde bula himmet hem cilâ fi'l-melâ

148. Zü'l-celâli ve'l-ikrâm oldu ism-i a'zamdır hadîs
Maqbûl olur cümle hâcât eylese bir kez kes du'â

وَيَا مُقْسِطُ نَبَّتْ عَلَى الْفُسْطِ نِيَّتِي
65 وَيَا جَامِعُ اجْمَعْ لِي رِضًا سَائِرَ الْمَلَأِ

149. Niyyetim 'adl eyle yâ Muqsit benim virgil sebât
Eyle yâ Câmi' cem'-i halkı benden pür-rızâ
150. Kim müdâvim olsa buña vesveseden kırtula
Hem maqâsîd hâşılı ihyâ ile cem' ola
151. Ğa'ibi vü yitigi olan müdâvim olsa buna
Ele gire yitigi vü ğa'ibi anî hem güle

[7^b]

غَيْبِي قَوْلِ الْفَقْرِ عَنِّي بِالْغَيْبِ
66 وَ مُغْنِي فَأَعْذِبْ لِقَنَاعَةٍ مِنْهَا

152. Yâ Ğanî def eyle fakîrinden ey Muġnî meded
Ver kanâ'at ben kuluña qalmaya dürlü ğinâ
153. Haste vü dertlü olana okusalar beytimi
Vere şihhat vere devlet derdine ol devâ
154. Halkdan ümîdiñ diyen okursa biñ kez bunı
Haq ğanî eder keremden faqra olmaz mübtelâ
155. Okusa cum'a günü biñ tâ ki on cum'aya dek
Göre envâ'-ı fezâ'il gizli ola rûşenâ

وَيَا مَانِعُ امْنَعْنِي عَنِ السُّوءِ وَوَاخْمِنِي
67 وَيَا ضَارُّ كُنْ لِلْحَاسِبِينَ مُنْكَلًا

156. Hâmî ol men' eyle sû'dan beni yâ Mânî' meded

⁶⁵ “Ey (her işi birbirine uygun yapan) Muksit (rabbim), benim niyetimi adalet, doğruluk ve istikamet üzere sabit kıl, (mahşerde her mahlûkatı bir araya toplayan) Câmi' (Allahım), diğer bütün insanların benden razı olmasını nasip eyle”.

⁶⁶ “(Her türlü zenginlik sahibi, ihtiyacı olmayan) Ganî (rabbim), her türlü zenginliği vererek benden fakirliği gider, bana kanaat etmeyi bir kaynak olarak sevdir ey (müstağni kılan, ihtiyaç gideren, zengin eden) Muġnî (Allahım)”.

⁶⁷ “Ey (dilemediği şeye mani olan, engelleyen) Mânî' (rabbim), bana gelecek kötülükleri engelle ve beni koru, haset edenleri de darmadağın et ey (elem ve zarar verenleri yaratan) Dârr (Allahım)”.

Dağı yâ Dârr hasûdum eyle tenkîl dâ'imâ

157. Oğuyan bu beyti bula istedikçe ol ğinâ
Kim ki çok oğursa bula sevdiğini dâ'imâ

158. Şaklaya Allâh ziyândan görmeye aşla ziyân
Mâni' a yalvardı zîrâ şakladı anı ol Hudâ

وَيَا نَافِعِ أَنْفَعِي بِعِلْمِكَ وَ اهْدِينِي
68 وَيَا نُورُ كُنْ لِلنُّورِ فِي الْقَلْبِ مُشْتَعَلًا

159. Dağı yâ Nâfi' nef' ver 'ilmiñile ver hüdâ
Kıl münevver dağı yâ Nûr albime dürlü ziyâ

160. Pes cimâ' vaqtinde albiyle dise bunı bir kişi
İde muhabbet helâli vaşfa gelmeye dilâ

إِلَى الْحَقِّ يَا هَادِي اهْدِينِي بِبِدَائِعِ
69 مِنَ الْعِلْمِ زِدْنِي يَا بَدِيعَ التَّوَصُّلِ

161. Oğuyan bu beytimi hâcetlerin bula tamâm
Hâdîdir zîrâ ol Allâh hem Bedî' dir ol Hudâ

162. Def' ider andan şürürü vere vüs'at rızına
Yedi biñ der ise aka bulısar emn ü vâlâ

163. Rızına vüs'at vere Mevlâ yüzüne vere nûr
al seve hem dirligi asân ola ey zü'l-ğinâ

164. Oğuyan bula taakküm her emirde getiren
albi bulısar hidâyet bula ol 'izzet dilâ

[8^a]

وَأَبْقِ الْهُدَى فِي الْقَلْبِ يَا بَاقِي وَكُنْ
70 لِعِلْمِ النَّهْيِ يَا وَارِثُ لِي مُوَصَّلًا

165. albinde ibâ eyle yâ Bâî hidâyet nûrunı

68 "Kalbimde hidayeti sabit kıl ey (varlığının sonu olmayan) Bâkî (rabbim); gerçek ilme beni ulaştır ey (her şeyin asıl sahibi olan) Vâris (Allah'ım)".

69 "Ey (hidayet veren) Hâdî (rabbim), bana (tefsir, hadis, fıkıh gibi) güzel ilimlerle doğru yolu göster, bu ilimleri tahsile devam ederek ilim ve kemalimi artır ey (eşi ve benzeri olmayan güzellik sahibi, eşsiz yaratan) Bedî' (Allahım)".

70 "Kalbimde hidayeti sabit kıl ey (varlığının sonu olmayan, ebedi olan) Bâkî (rabbim); gerçek ilme beni ulaştır ey (her şeyin asıl sahibi olan) Vâris (Allahım)".

Beni yâ Vâriş habîbiñ 'ilmine eyle sezâ

166. Oğuyan biñ kez bu beyti hayreti gide anıñ
Yatsı aħşam orta diye bunı ol dilâ

167. Zıararı Raħmân andan def' ede Hâdî İlâh
İstesin Hağdan hidâyet bulsun Hağ'dan rızâ

عَلَى الرُّشْدِ تَبَّتْ يَا رَشِيدُ عَزَائِمِي
71 عَلَى الصَّبْرِ هَبْ لِي يَا صَبُورُ تَجْمُلَا

168. Yâ Reşîd rüşd ü sedâd üzre benim 'izzimi
Yâ Başîr şabra taħammül ver baña beyne'l-verâ

بِأَسْمَائِكَ الْإِلْهُ حُسْنَى دَعْوَتِكَ يَا اللَّهُ
72 وَجِئْتُ بِهَا يَا خَالِقِي مُتَوَسِّلَا

وَ مُبْتَهَلَا رَبِّي إِلَيْكَ بِفَضْلِهَا
73 وَأَرْجُو بِهَا كُلَّ الْمُرَادِ مُؤَمَّلَا

فَقَابِلْ إِلَهِي بِالرِّضَا مِنْكَ وَ اكْفِنِي
74 صُرُوفَ زَمَانِي مُكْتَرَا وَ مَقَلَلَا

وَجُدْ وَ اغْفُ وَ ارْحَمْ وَ اكْفِ وَ انصُرْ عَلَى الْعِدَا
75 وَ ثُبْ وَ اهدْ وَ اصْلِحْ كُلَّ شَيْءٍ تَخَلَلَا

وَ بَعْدُ فَاسْمَا أَلِلَّهِ كَثِيرَا
76 وَ اعْظُمُهَا الْخُسْنَى لِمَنْ قَدْ تَأَمَّلَا

لَهَا فَاتْلُ يَا هَذَا وَ كَرِّرْ تِلَاوَةً
77 تَرَى كُلَّ شَيْءٍ صَارَ سَهْلَا مُسَهَّلَا

وَ كُنْ يَا إِلَهِي مُسْتَجِيبَا دُعَاؤَنَا

71 "Dua ve gayretlerimi rüşd ve hidayet üzere sabit kıl ey (irşada muhtaç olmayan, doğru yolu gösteren) Reşîd (rabbim), bana sabra karşı güzel bir dayanıklılık bahşeyle ey (ceza vermede acele etmeyen) Sabûr (Allahım)".

72 "Sana senin güzel isimlerinle dua ve niyaz eyliyor ve sana bu isimlerle yakarıyorum ey efendim ve yaradanım".

73 "Sana bu isimlerinle yalvarıyorum Rabbim, bu isimlerin hürmetine bütün arzuların gerçekleşmesini diliyorum".

74 "Kendinden bir hoşnutlukla mukabelede bulun Rabbim, bizi az veya çok zamanın bela ve musibetlerinden koru Allahım".

75 "Bize lütfunu ve nimetini esirgeme, merhamet edip affeyle, düşmanlarımıza karşı yardım et, tövbelerimizi kabul eyle, bize yet, doğru yolu göster, din ve dünya adına yolunda gitmeyen işlerimizi sen düzelt rabbim".

76 "Düşünenler için Allah'ın isimleri çoktur. En güzeli de el-esmâü'l-hüsnâ (99 isim) içindedir".

77 "O hâlde onu (esmâyı) oku. Her şeyin kolaylaştığını göreceksin".

78 وَ أَجْزَلُ لَنَا النُّعْمَاءُ مِنْكَ تَفَضُّلاً

وَصَلِّ عَلَيْهِ بُكْرَةً وَعَشِيَّةً
79 عَلَى الْمُصْطَفَى مَا حَنَّ رَعْدٌ وَ جَلَجَلَا

وَسَلِّمْ إِلَهِي بُكْرَةً وَعَشِيَّةً
80 عَلَى الْمُصْطَفَى أَرْكَى سَلَامٍ وَأَكْمَلَا

[8^b]

بُكْرَةً وَعَشِيَّةً إِلَهِي وَبَارِكْ
81 وَأَكْمَلَا نَامَ لِأَخْنَرَا الْمُصْطَفَى عَلَى

وَأْتِهِ يَا رَبَّ الْوَسِيلَةَ وَ أَجْزِهِ
82 يَا فَضْلٍ مَا تَجْزِي نَبِيَّنَا وَمُرْسَلَا

كَذَا الْأَنْبِيَاءِ وَالْأَلِّ وَالصَّخْبِ كُلِّهِمْ
83 وَبَعْدُ فَحَمْدُ اللَّهِ خَتْمًا وَ أَوْلَا

KAYNAKÇA

AYVERDİ, İlhan (2006). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük. II*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

Bağdatlı İsmail Paşa (1951). *Hediyetü'l-Ârifin*. (haz. Kilisli Rifat Bilge, İbnülemin Mahmut

Kemal İnal ve Avni Aktuç). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

CANIM, Rıdvan (2016). *Divan Edebiyatında Türler*. Ankara: Grafiker Yayınları.

ÇELEBİ, İlyas (1997) “*Havas İlmi*”, DİA, XVI, s. 517-521.

ÇELEBİOĞLU, Amil (1998). *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: MEB Yayınları.

DEMİRAYAK, Kenan (2016). “*Esmâ-i Hüsnâ İle Münâcât ve Ed-Dimyâtî'nin Manzum Münâcâtı*”, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi Journal of Social Sciences, Sayı: 57, s. 33-50.

DEMİRAYAK, Kenan (2017). *Arap-İslam Edebiyatından Esmâ-i Hüsnâ ile Manzûm Münâcâtlar*. Fenomen Yayınları: Erzurum.

DEMİRAYAK, Kenan (2018). *Arap-İslam Edebiyatı Manzûm Münâcâtlarda Şekil ve Muhteva*. Erzurum: Fenomen Yayınları.

78 “Dualarımıza icabet eyle rabbim, bize lütfun sayesinde nimetlerinden bolca ver”.

79 “Mustafa'nın (Hz. Peygamber) üzerine sabah, akşam göklerin sesi gibi (gür sedalarla) salat ve selam olsun”.

80 “Yaratılmışların en hayırlısı Peygamber efendimize sabah akşam salat ve selam eyle Allahım”.

81 “Allahım, insanların en hayırlısı ve mükemmeli olan peygamberi sabah ve akşam, daha da yücelt”.

82 “Ey Allahım, Ona (Hz. Peygamber'e) cennetin en yüksek mertebesini (vesileyi) nasip et”.

83 “Peygamberlere, ailelerine ve arkadaşlarının hepsine (salat olsun). Bundan sonra Evvel ve Ahir olan (Allah'a) hamd ederim”.

- EROĞLU, Muhammed (1997). “*Havâssü'l-Kur'ân*”, *DİA*, XVI, s. 522-23.
- EYLİK, Sena (2019). *Mehmed Emin Vahîd Paşa'nın Şerh-i Kasîde-i Dimyâtiyye (Mirkât-ı Münâcât) İsimli Eserinde Tasavvufî Muhtevâ*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- KARAGÖZ, İsmail (2007). *Ayet ve Hadislerin Işığında Allah'ın İsim ve Sıfatları*, Ankara: DİBY
- ÖZTÜRK, Ali (2019). “İslâmî Türk Edebiyatında Esmâ-i Hüsnâ”, *İslamî İlimler Dergisi*, II, 27-41.
- TOPALOĞLU, Bekir. (1995). *Esmâ-i Hüsnâ*, *DİA* (C. XI, s. 404-418). İstanbul: TDV Yayınları.
- ŞENER, Halil İbrahim (1985). *Türk Edebiyatında Manzum Esmâ-i Hüsnâlar*, Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Tirmizî (2004). *Sünen-i Tirmizî*. (Haz: Abdullah Parlayan), Konya: Konya Kitapçılık.
- YAZICI, M. Yunus; YAR, Halim (2022). “*Seyyid İbrâhîm-i Enverî'nin Esmâ-i Hüsnâ Şerhi*”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 29, s. 1396-1467.
- YEŞİLDAĞ, Abdüssamed (2010). “Şeyhülislam Mehmed Esad Efendi ve Kasîde-i Dimyâtiyye Tahmisi”, *Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*. X, 31.